

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Національний університет біоресурсів і природокористування України
Освітня програма	36897 Освітні, педагогічні науки
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	011 Освітні, педагогічні науки

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Національний університет біоресурсів і природокористування України
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	36897
Назва ОП	Освітні, педагогічні науки
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	011 Освітні, педагогічні науки
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Воровка Маргарита Іванівна, Тютюма Тетяна Сергіївна, Дороніна Тетяна Олексіївна (керівник)
Залучений представник роботодавців	не застосовується
Дати візиту до ЗВО	21.02.2022 р. – 23.02.2022 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u347/vidomosti_011_osvitni.pdf

Програма візиту експертної групи https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u278/programa_011.pdf

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

☐ Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

Освітньо-наукова програма 011 Освітні, педагогічні науки Національного університету біоресурсів і природокористування України (далі - НУБіП) загалом відповідає Критеріям акредитації. Започаткована у 2016 р. ОП здійснюється відповідно до ліцензії МОН України. НУБіП позиціонує себе як заклад дослідницького типу, що провадить освітню, науково-дослідну, науково-інноваційну, навчально-виробничу та інформаційно-консультаційну діяльність (<https://nubip.edu.ua/about>), в якому функціонують навчально-наукові та науково-дослідні інститути, до складу якого входять навчальні, навчально-наукові, науково-дослідні, проблемні науково-дослідні, проблемні наукові, навчально-науково-виробничі лабораторії. У 2021 р. Університет пройшов державну атестацію закладів вищої освіти, що належать до сфери управління МОН України, в частині провадження наукової (науково-технічної) діяльності за науковим напрямом "Суспільні науки" та за її результатами зарахований до кваліфікаційної групи "Б" (Наказ МОН України від 25 березня 2021 № 372). У 2021 р. на підставі рішення Комісії з питань Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, цей ЗВО, згідно з наказом МОН України № 931 від 26.08.2021 р., була включена до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, з виданням свідоцтва встановленого зразка терміном дії 3 роки. Кадровий потенціал Університету (2600 науково-педагогічних і педагогічних працівників, у тому числі біля 300 професорів і докторів наук, понад 1000 доцентів і кандидатів наук) сприяє створенню потужного наукового середовища, що забезпечує підготовку більше 600 аспірантів, докторантів і пошукувачів. Потужна матеріально-технічна база університету створює належні умови для якісної підготовки здобувачів вищої освіти за поданою спеціальністю. Опрацювання акредитаційних матеріалів та інтерв'ювання фокус груп переконує у зацікавленості всіх суб'єктів освітнього процесу в підвищенні його якості. Подальший розвиток ОП ЕГ вбачає у: системному та послідовному врахуванні потреб ринку праці щодо педагогічного спрямування освітньої діяльності; інтернаціоналізації освіти; розвитку інноваційних освітніх технологій.

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

До сильних сторін ОП ЕГ відносить: сталість традицій підготовки аспірантів у НУБіП; загальну суголосність цілей ОП плану розвитку університету ("Голосіївська ініціатива - 2025"); наявність діючих наукових шкіл (Кафедра педагогіки (nubip.edu.ua)); періодичний перегляд ОП та її оновлення відповідно до потреб та запитів стейкхолдерів; науково-педагогічна співпраця НПП із ЗВО, що реалізують аналогічні ОП; координація дій гарантів ОП НУБіП через науково-методичну раду гарантів (<https://nubip.edu.ua/node/93301>); наявність проекту НП та ОП 011 2022 р. (<http://surl.li/blnxi>; <http://surl.li/blnxk>; <http://surl.li/blnxx>), що дає можливість простежити перспективи розвитку поданої на акредитаційну експертизу ОП; за умов відсутності стандарту вищої освіти, загальна відповідність ПРН НРК; наявність релевантних силабусів та робочих програм до всіх ОК у відкритому доступі на сайті аспірантури (<https://nubip.edu.ua/node/90928/13>) та кафедри педагогіки; наявність в університеті локальних актів, які відбивають головні вимоги щодо організації освітньої, наукової та практичної роботи з підготовки PhD (<https://nubip.edu.ua/node/90928/4>); розміщення правил прийому на навчання за ОП на сайті університету (<https://nubip.edu.ua/node/90928/2>); чіткість процедури перезарахування результатів навчання, здобутих в інших закладах освіти та у неформальній освіті у нормативній базі університету; наявність в університеті значних можливостей для здійснення аспірантами свого права на академічну мобільність; вчасне надання аспірантам необхідної інформації про кожну ОК; потужний науково-педагогічний персонал, який бере участь у реалізації ОП.

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

ЕГ зазначає: неповну відповідність цілей навчання за ОП та цілей, визначених у СО; відсутність будь яких змін у цілях навчання, теоретичному змісті предметної області, методах і підходах та технологіях ОП з 2016 по 2021 рр.; співпраця зі стейкхолдерами має переважно консультативно-дорадче спрямування; співпраця із ЗВО, що реалізують аналогічні програми має фрагментарний характер; загальні відповідності ПРН НРК досягається завдяки їхньому (ПРН) розгорнутому формулюванню; переваження структурно-логічної схеми ОП конкретними вибірковими дисциплінами та відсутність у ній (СЛС) вказівок на зв'язок між окремими ОК; відсутність серед ОК дисципліни, завдяки якій здобувачі освіти мали б опанувати методологічні основи педагогіки; конкретизація у НП та ОП переліку вибіркових дисциплін; трактування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів ВО (<https://cutt.ly/8P57hNs>) лише як права здобувачів на вибір дисциплін; наявність часткової невідповідності (формулювання мети, завдань, компетентностей (загальних, спеціальних) та очікуваних результатів) у нормативних документах практики; розрив освітнього процесу між 1 та 3 семестрами за ОП 2021; відсутність свідчень про реалізацію аспірантами, що навчаються за програмою 011 Освітні, педагогічні науки права на академічну мобільність. ЕГ рекомендує: звернути увагу групи забезпечення ОП на важливість введення змін до характеристики освітньої програми відповідно до змін у нормативній базі сучасної освіти та провідних тенденцій її розвитку; залучати професіоналів-практиків (стейкхолдерів, зокрема представників ВП НУБіП) до викладання за ОП; прибрати з ОП та НП назви конкретних вибіркових дисциплін, що обмежує право здобувачів освіти на побудову індивідуальної освітньої траєкторії зазначеним переліком; дотримуватися широкого розуміння "індивідуальної освітньої траєкторії" здобувача нормативною освітньою базою (ст. 14, Закон України "Про освіту", 2017 р.); системно оновити програму із педагогічної практики шляхом її кореляції із відповідним загальноуніверситетським положенням; конкретизувати та зробити доступною для аспірантів систему критеріїв оцінювання педагогічної практики; конкретизувати soft skills у РП, силабусах та ОП 011, задля їхньої відповідності заявленим результатам навчання.

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

ОНП має чітко сформульовану мету, яка загалом відповідає місії НУБіП, що визначена на офіційній сторінці “Місія Університету: створювати, систематизувати, зберігати і поширювати сучасні наукові знання для покращення якості життя людей; готувати фахівців європейського і світового рівня інтелектуального та особистісного розвитку” (<https://nubip.edu.ua/about>). Реалізація місії передбачена через низку напрямів розвитку, “до яких належать суспільно-виховна, міжнародна, освітня, науково-дослідницька, інноваційна, виробничо-господарська діяльність та інші”. Утім цілі ОНП_2021, що полягають у “формуванні загальних і спеціальних компетентностей, необхідних для вирішення комплексних завдань освіти, здійснення дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики” не змінювалися з 2016 р., про що свідчать ОНП за попередні роки, тому говорити про їх (цілей) суголосність плану розвитку університету, що має назву “Голосіївська ініціатива - 2025” (<http://surl.li/bjgmp>), можливо лише у загальному контексті. Оскільки другий напрям “Голосіївської ініціативи- 2025” (підвищення якості навчання, розширення можливостей доступу до освітянських послуг) містить лише дві згадки про підготовку докторів філософії (п.2.1.1./стор.20 та п.4/стор.36). ГЕГ констатує, що наведені у звіті СО освітні цілі ОНП (п.1, стор.5) не співпадають із цілями, визначеними у ОНП, що подана на акредитаційну експертизу. Утім спрямування ОНП на реалізацію системи означених цілей було повністю доведено під час зустрічей з фокус групами (зустріч з гарантом, з науково-педагогічними працівниками, здобувачами освіти). Утім ЕГ зазначає важливість формулювання загальної мети ОНП відповідно до Закону України “Про вищу освіту” (Розділ II, стаття 5), де визначено необхідність формування у здобувачів компетентностей, “достатніх для продукування нових ідей, розв’язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення”, із урахуванням профільного аспекту.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

Представлені у СО матеріали щодо пропозицій різних груп стейкхолдерів містять документальне підтвердження врахування думок зацікавлених сторін в оновленні ОНП: Запит 1. Витяги з протоколів засідань ради аспірантів Гуманітарно-педагогічного факультету (№1 від 27.09.2018 р.; №1 від 26.09.2019 р.; №1 від 21.09.2020 р.; №7 від 08.04.2020 р.; №1 від 30.09.2021 р.). Зокрема, наведена у документах інформація отримала своє підтвердження під час спілкування з фокус-групами. Аспіранти (зустріч №4) підтвердили, що ініціювали включення дослідницького блоку роботи над дисертацією у другий семестр, при цьому навчання мало бути розірвано (початок навчання припадає на 1 семестр, продовження - на 3 семестр); що вносили пропозиції щодо оновлення переліку вибіркових дисциплін (вивчення проблем інформатизації освіти та аграрної галузі; зміна дисципліни “Критичне мислення” на більш широкую “Критичне та креативне мислення”). Стейкхолдери під час (зустрічі №6) також підтвердили, що запропонували увести до ОНП 011 дисципліну “Ціннісний світогляд та сталий розвиток”, що було зроблено у ОНП 2020 р. У наданих університетом на запит документах (витяги з протоколу засідання кафедри педагогіки - №8 від 27.02.2018 р.; №11 від 26.12.2018 р.; №10 від 10.04.2019 р.; №12 від 21.03.2019 р.; №9 від 15.04.2020 р.) наведено відомості: про обговорення пропозицій стейкхолдерів стосовно логічної послідовності вивчення дисциплін, що сприяють формуванню визначених компетентностей; введення до обов’язкових дисциплін ОК “Інформаційне забезпечення аграрної освіти і виробництва”, “Кроскультурна комунікація”; вибіркових дисциплін ВК “Інноваційні технології в освіті” та “Проектування в освіті”. Наведені у документах відомості підтвердили стейкхолдери під час інтерв’ювання. Завдяки обговоренням, за словами гаранта ОНП відбулося оновлення НП 2019-2021 рр., за рахунок модифікації переліку ОК без змін загальної кількості кредитів, призначених для досягнення аспірантами означених у ОНП ПРН. Зустріч із стейкхолдерами (зустріч №6) переконливо довела тісну співпрацю аспірантів спеціальності 011 із низкою відокремленими структурними підрозділами НУБіП (ВСП «Мукачівський фаховий коледж НУБіП України» - Садварі Юрій Юрійович; директор ВП НУБіП України «Боярський коледж екології і природних ресурсів» - Кропивко Сергій Володимирович; директор ВСП «Березоворудський Фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету» - Краснюк Василь Миколайович; директор ВСП «Немішайівський фаховий коледж НУБіП України» - Альохін Володимир Ілліч та ін). ЕГ було запропоновано зміцнити співпрацю зі стейкхолдерами саме в

практичному аспекті, шляхом розробки окремого ОК, що міг би залучити професіоналів-практиків (представників стейкхолдерів) до активної викладацької діяльності.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

У СО, поданому для акредитаційної експертизи зазначено, що ОНП враховує головні тенденції розвитку спеціальності та ринку праці, що, вбачається у врахуванні офіційної інформації Інституту освітньої аналітики Міністерства освіти і науки України. Під час спілкування з фокус-групами (керівництво університету, науково-педагогічні працівники, аспіранти та стейкхолдери) багаторазово було наголошено на спрямуванні ОНП на підготовку педагогічних кадрів для ЗВО та закладів передвищої фахової освіти аграрного сектору. Врахування регіонального аспекту здійснюється за рахунок залучення мережі ВП НУБіП, де у подальшому переважно працюють випускники програми. У СО також представлено узагальнений опис врахування досвіду закордонних та вітчизняних ЗВО під час перегляду ОНП, утім опис представляє собою лише перелік тих чи тих ЗВО, з якими співпрацює університет. Під час бесіди із гарантом ОНП та інтерв'ювання фокус-груп (зустріч 1; зустріч 2; резервна зустріч) з боку представників ЗВО було надано інформацію стосовно врахування досвіду закордонних та вітчизняних ЗВО щодо впровадження аналогічних ОНП. Зокрема НПП (зустріч 2) підтвердили, що особливу увагу звертають на досвід закордонних ЗВО щодо організації освітнього процесу, втілення принципу студентоцентрованого навчання та розвиток soft skills, необхідних для сучасного професіонала педагогічної галузі. На сайті університету (<https://nubip.edu.ua/node/103754>) розміщено інформацію щодо наявності чинних договорів між ЗВО (зокрема Гуманітарно-педагогічним факультетом) та вітчизняними і закордонними освітніми установами. Всі документальні матеріали містять інформацію щодо можливості співпраці між сторонами, які уклали договір саме в аспекті підготовки аспірантів. ЕГ звертає увагу на те, що у СО акцентовано дотримання професійного стандарту (с.6 СО). Такий підхід ЕГ вважає недоречним, оскільки програма має насамперед наукове спрямування. На думку ЕГ педагогічний аспект не може бути визначений у ОНП галузі знань 01 Освіта/Педагогіка прикладним з огляду на специфіку самої програми. ЕГ рекомендує ЗВО більш докладно вивчати досвід колег щодо ОНП та впроваджувати до власного освітнього процесу наявний освітній досвід.

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю не застосовується, оскільки відсутній. ПРН відповідають дескрипторам 8 рівня НРК. Всі компоненти (що відповідають визначеним НРК дескрипторам), на думку ЕГ, збалансовані та належним чином представлені у Матриці відповідності програмних компетентностей компонентам ОНП (п.4, с.17) та Матриці забезпечення ПРН відповідними компонентами ОНП (п. 5, с.18), що унаочнює співвідношення між результатами і дескрипторами ОНП_2021.

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

У НУБіП існує сформована система нормативних актів, що регулюють усі аспекти його освітньої діяльності, зокрема це "Голосіївська ініціатива - 2025" (<http://surl.li/bjgmp>); загалом цілі ОНП враховують інтереси стейкхолдерів, цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

ЕГ відзначає: головні аспекти ОНП (цілі навчання) не змінювалися із 2016 р., але ж вони потребують перегляду відповідно до оновленої нормативно-правової бази підготовки PhD та провідних тенденцій розвитку вітчизняної освіти загалом; наявність співпраці зі стейкхолдерами, яка має переважно консультативно-дорадче спрямування, утім ця співпраця потребує практичного спрямування. ЕГ рекомендує: системно оновлювати цілі ОНП відповідно досвіду та провідних тенденцій розвитку спеціальності; активно залучати стейкхолдерів до освітнього процесу за ОНП 011.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

ОНП відображає місію та стратегічні напрями розвитку університету; відбувається щорічний перегляд ОНП, обговорення тенденцій розвитку спеціальності; під час оновлення ОНП враховуються зауваження та пропозиції стейкхолдерів; в Університеті налагоджена співпраця із представниками вітчизняного та закордонного наукового товариства, програмні результати навчання загалом відповідають вимогам НРК.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Обсяг ОНП Освітні, педагогічні науки та окремих освітніх компонентів у кредитах ЄКТС відповідає вимогам чинної нормативно-правової бази. Зокрема у ОНП_2021 передбачено 40 кредитів ЄКТС (30 загальний обсяг обов'язкових ОК та 10 кредитів - 25% від загальної кількості кредитів - вибіркові компоненти); звернення до попередніх ОНП (2018-2020 рр.) та проєкту ОНП 2022 р. свідчить, що жодних змін у кількості та розподілі кредитів та кількісному співвідношенні ОК циклу загальнонаукової підготовки (14 кредитів) та спеціальної (фахової) підготовки (16 кредитів) не відбулося. Певний перерозподіл змістових складників (збільшення тематики вибіркових ОК - з 9 варіантів у ОНП 2016- 2020 рр. до 11 варіантів у ОНП 2021 р. та проєкті ОНП 2022 р.) не відображається на ПРН. Утім ЕГ відмічає як невиправдане внесення тематики вибіркових ОК до ОНП (Перелік компонент ОНП, Структурно-логічна схема вивчення компонент ОНП) та НП, що вносить певну плутанину в питання реалізації здобувачами освіти свого права на вибір ОК. ЕГ констатовано, що відповідно до Національної рамки кваліфікацій (постанова КМ України від 23.11.2011 р., №1341, із змінами від 2019 та 2020 рр.) (<https://cutt.ly/pnMAbLT>) для 8 рівня кваліфікації у ОНП_2021 першому компоненту (знання) відповідають 2 ОК (ОК1; ОК6), загалом - 7 кредитів; другому компоненту (уміння/навички) відповідають 2 ОК (ОК5; ОК7), загалом - 6 кредитів; третьому компоненту (комунікація) відповідають 2 ОК (ОК2; ОК4), загалом 9 кредитів; четвертому компоненту (відповідальність і автономія) відповідає 2 ОК (ОК3; ОК8) - 8 кредитів. Тож очевидне співвідношення компонентів (у кредитах): 7 / 6 / 9 / 8, є збалансованим. Особливістю програми є те, що окремі компоненти НРК забезпечуються декількома ОК, про що йдеться у СО. Утім ЕГ зазначає, що у СО наявні певні помилки щодо сплутування двох важливих документів: Національної рамки кваліфікацій (постанова КМ України від 23.11.2011 р., №1341, із змінами від 2019 та 2020 рр.) та Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у ЗВО (наукових установах), затвердженого Постановою КМУ від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами). Компетентності, що визначені у СО (стор.7) як "відповідні до НРК" - є компетентностями, які визначені у іншому документі ("Порядок підготовки здобувачів ступеня доктор філософії ..." 2016 р. (зі змінами). Тому визначені у СО відповідності компетентностей та ПРН видаються ЕГ суперечливими. ЕГ рекомендує: чіткіше визначитися із особливостями ПРН ОНП, що подана на акредитацію, щодо відображення у них (ПРН) критеріїв НРК та "Положення про підготовку...", 2016 р.; за можливості передивитися ПРН стосовно їхнього скорочення та конкретизації відповідно до сутності самої ОНП; за можливості увести до циклу спеціальної (фахової) підготовки ОК, який би відображав методологію педагогіки.

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

Зміст освітньої програми має структуру, що відображено в ОНП_2021 (таблиця 2.1.). Структурно-логічна схема (далі СЛС) розміщена у ОНП_2021 (стор.15) дозволяє встановити часову послідовність вивчення окремих ОК. Відповідність ОК заявленим у програмі компетентностям (загальним та спеціальним) та ПРН відображено у Матрицях відповідності (таблиці 4 та 5 ОНП_2021). Аналіз поданих матеріалів, дозволяє ЕГ зробити такі узагальнені висновки: - відповідно до СЛС (ОНП_2021, стор. 14) на першому році навчання передбачено вивчення п'яти ОК; на другому - тринадцять ОК; на третьому році навчання передбачено проведення педагогічної практики, та саме з цього часу (відповідно до СЛС) починається наукова робота аспірантів; утім НП_2021 містить вказівку щодо початку активної наукової роботи аспірантів з 1 курсу (II семестр); а серед тринадцяти ОК - мали б бути представлені лише чотири ОК (дві обов'язкові та дві вибіркові) - відповідно до НП; - викликає непорозуміння відсутність у СЛС зв'язку між усіма освітніми компонентами, наявність їхнього об'єднання має умовний характер і відображає їхню наявність у тому чи тому семестрах; аналогічним чином не представлені міжпредметні зв'язки між окремими ОК у відповідних робочих програмах; - викликає певні застереження змістова наповненість ОК, які входять до переліку обов'язкових компонентів: цикл загальної підготовки (ОК1, ОК2, ОК3) є обов'язковим для всіх аспірантів (14 кредитів), цикл спеціальної підготовки (16 кредитів, з яких 4 кредити - практична підготовка) містить дисципліну "Методика дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи" (ОК5 - три кредити), яка

повторюється в НП аспірантури інших спеціальностей гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП (<http://surl.li/blxis>; <http://surl.li/blxja> <http://surl.li/blxiv>; <http://surl.li/blxiw>), що “вводить” цей ОК до циклу дисциплін загальнонаукової підготовки; тож спеціальну підготовку аспіранти мають здобути шляхом опанування трьох дисциплін (ОК4, ОК6, ОК7 - 9 кредитів); - робочі програми означених ОК4 та ОК6 дозволяють ЕГ припустити, умовну відповідність ОК4, ОК6 напряму 011 (мета ОК4 - формування ... теоретичних знань і практичних умінь щодо інформаційного забезпечення професійної діяльності в галузі аграрної освіти та виробництва як сукупності методів, інформаційних ресурсів і технологій, необхідних для розв'язання виробничих, управлінських і науково-дослідницьких завдань; мета ОК6 - є формування у здобувачів третього освітнього рівня основ цілісного екоцентричного світогляду щодо напрямів цивілізаційного розвитку, зокрема, шляхів гармонізації екологічних, економічних та соціальних аспектів людської діяльності); таким чином - спеціальна складова - це лише один ОК7 (3 кредити). ЕГ рекомендує ЗВО переробити СЛС таким чином щоб вона відповідала розподілу освітніх компонентів у НП; розширити перелік ОК, спеціальної підготовки, яка б мала забезпечити саме наукову підготовку аспірантів (скажімо за рахунок введення дисципліни - “Методологія педагогіки”).

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

У СО стверджується, що зміст ОНП_2021 відповідає предметній області спеціальності та окреслює відповідність окремих ОК. Аналогічний опис містить ОНП_2021 (стор.6), де укладачами висвітлено теоретичний зміст предметної області спеціальності. Аналіз ОНП, СО та НП 2021 дозволив ЕГ зробити висновки щодо неповної відповідності окремих складників теоретичного змісту предметної області, визначеній у ОНП. Зокрема, на думку ЕГ, із семи складників теоретичного змісту лише три можуть бути співвіднесені з конкретними ОК (ґрунтовні уявлення про структуру, управління та оптимізацію освітніх процесів, принципи проектування та функціонування освітніх установ - ОК3; оптимізація процесу формування ціннісного світогляду т(н)а соціально-схвалюваних навичок поведінки - ОК6; виконання проектних і науково-дослідних робіт, пов'язаних із дослідженням освітніх й педагогічних процесів, впровадженням нових та удосконаленням існуючих освітніх технологій ОК7). Відповідність ОК із іншими складниками теоретичного змісту предметної області, визначеними у ОНП (теоретико-методологічні та прикладні аспекти освітніх, педагогічних наук; методологія організації та контролювання відповідного рівня якості освітніх послуг; науково-методичні засади дослідницько-інноваційної діяльності; методологія викладацької діяльності) ЕГ встановити не вдалося. ЕГ рекомендує укладачам ОНП (та НП) узгодити своє розуміння предметної області спеціальності із конкретними ОК. Оскільки у змісті (робочих програмах) ОК ЕГ були виявлені аспекти, які не означені у предметній області поданої на акредитацію програми (зокрема це стосується підготовки фахівців аграрної галузі).

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обсязі, передбаченому законодавством.

Нормативна база НУБіП містить посилання на “Положення формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії Національного університету біоресурсів і природокористування України”, 2019 р. (<http://surl.li/vvih>), де докладно окреслено процедуру переліку, вибору та подальшого вивчення аспірантами навчальних дисциплін із циклу вибірових. Положенням визначено обсяг дисциплін (не менше 25% кредитів ЄКТС) та визначено порядок реалізації аспірантами свого праву вибору. У ОНП також сказано, що аспіранти мають можливість опанувати вибірові дисципліни обсягом не більше 10 кредитів (тобто дві дисципліни), з тих що пропонуються програмою. Відповідно до Положення (п. 2.2.1) сайт відділу аспірантури (<https://nubip.edu.ua/node/90928/14>) та сайт кафедри педагогіки (<https://nubip.edu.ua/node/103754>) мали б містити каталоги вибірових дисциплін. Утім ЕГ зазначає, що розміщені тут анотації містять коротку інформацію щодо тематики дисциплін, та перелік знань/умінь, які опановують студенти. ЕГ констатовано, що на сайті відділу аспірантури (<https://nubip.edu.ua/node/90928/14>) щодо ОНП “Освітні, педагогічні науки” під час проведення експертизи були розміщені анотації дисциплін (Інноваційні технології в освіті, Комп'ютерні мережі, Мультимедійні технології в освіті, Основи наукових досліджень в педагогіці), в яких інформація щодо розподілу лекцій, практичних занять не відповідала а ні НП, а ні ОНП за спеціальністю 011. Утім цю технічну помилку університет швидко виправив. ЕГ встановлено, що на сайті кафедри педагогіки розміщені лише анотації одинадцяти вибірових дисциплін (<https://nubip.edu.ua/node/103754>), п'ять з яких (Компаративістика в освіті, Управління науковою та інноваційною діяльністю, Інноваційні технології в освіті, Лідерство в освіті і АПК; Мультимедійні технології в освіті) забезпечує кафедра педагогіки, де здійснюється підготовка аспірантів. На думку ЕГ наявність одинадцяти дисциплін у цьому переліку обмежує вибір аспірантів саме наведеним переліком, хоча відповідно до наведеного вище Положення та Закону України про вищу освіту (Стаття 62, п.15), вони можуть обирати як дисципліни, передбачені як для даного рівня освіти, так будь якого іншого рівня вищої освіти (за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу). ЕГ рекомендовано визначитися ЗВО із наповненням сайту вибірових дисциплін, привести їх у відповідність до ОНП та НП; зробити процедуру визначення аспірантами вибірових дисциплін та внесення їх до індивідуального плану аспіранта більш чіткою, зокрема, вказавши кількість самих дисциплін, які має обрати аспірант. Крім того ЕГ звертає увагу розробників ОНП на той факт, що вибіровість дисциплін - лише один (хоч і дуже важливий) з багатьох інструментів побудови індивідуальної освітньої траєкторії.

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

ЕГ відзначає, що у ОНП_2021 наявні два види практичної підготовки аспірантів: практичні заняття та практика аспірантів. Практичні заняття становлять 1/2 від аудиторних занять. Виключення - лише опанування ними ОК1, відбувається переважно практичним шляхом (50 годин із загальних 60). ЕГ звертає увагу на однаковий розподіл годин аудиторного навантаження між усіма ОК, що зберігається із 2018 р. У матеріалах, поданих ЗВО, стверджується, що практична підготовка відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу, що забезпечує підготовку аспірантів до педагогічної діяльності. Обсяг практики - 4 кредити, її проведення заплановано на п'ятий семестр (СО). У Програмі практики схарактеризовано зміст та тематичний план практики, проте ЕГ звертає увагу на відсутність критеріїв оцінювання різних видів робіт, які має виконати аспірант під час практики, натомість наявна характеристика оцінювання звіту аспірантів. У Положенні про педагогічну практику здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії НУБІП України" від 2016 р., зі змінами 2020 р. (pro_ped.praktiku_2020.pdf (nubip.edu.ua)) зазначено, що аспіранти мають проводити різні за формою навчальні заняття (п.4.6.), відвідувати та аналізувати навчальні заняття викладачів (п.4.12), здійснювати аналіз проведених колегами занять (п.4.13). Утім відсутня виховна робота викладача-наставника. Натомість цей пункт досить докладно визначений у "Програмі педагогічної (асистентської) практики" (ОК8). Крім того у "Положенні... 2020" вказано, що практика проводиться після вивчення курсу "Педагогіка вищої школи", утім цей курс у 2021 р. замінено курсом "Педагогіка та управління закладом вищої освіти", а відповідних змін у Положення не внесено. Водночас варто зазначити, що під час резервної зустрічі НПП довели наявність критеріїв оцінювання різних видів робіт аспірантів на електронному навчальному порталі університету (elearn.nubip.edu.ua). ЕГ констатовано, що у структурно-логічній схемі, що подана у ОНП_2020 означене лише місце педагогічної (асистентської) практики, утім не показані її зв'язки з іншими ОК. У Матрицях визначено зв'язок ОК8 із компетентностями (ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК7, ЗК8, ЗК10 та СК1, СК3-СК12; СК14) та програмними результатами навчання (ПРН4, ПРН6-ПРН15), утім на момент проведення акредитаційної експертизи із тих відомостей, що надав ЗВО складно встановити можливість забезпечення педагогічною практикою всіх означених ЗК, СК та ПРН передусім через їхнє широке представлення у ОНП. ЕГ рекомендує: системно оновити програму із педагогічної практики шляхом її кореляції із відповідним загальноуніверситетським положенням; конкретизувати та зробити доступною для аспірантів систему критеріїв оцінювання педагогічної (асистентської) практики).

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

У СО ЗВО вказує, що ОНП зорієнтована на розвиток у аспірантів соціальних навичок (soft skills), через систему обов'язкових та вибіркового ОК, використання різноманітних форм та методів освітньої діяльності. Звернення до ОНП_2021 та робочих програм ОК демонструє практичну відсутність у них згадки soft skills: 1 раз згадуються soft skills у ОНП як "сукупність соціальних навичок" стор. 6; 1 раз у робочій програмі ОК6 "Ціннісний світогляд і сталий розвиток", стор. 13), які б мали формуватися та, беззаперечно, формуються під час навчання. Крім того ЕГ зазначає, що розвиток соціальних навичок аспірантів може і має відбуватися завдяки їхній участі в органах самоврядування (як от Рада молодих учених, стипендіальні комісії, профспілка, тощо). Під час зустрічей зі здобувачами освіти (зустріч 4), їхніми науковими керівниками (зустріч 3) та зі студентським самоврядуванням (зустріч 5) ЕГ було встановлено, що аспіранти ОНП 011 беруть активну участь у заходах, які проводяться в університеті. ЕГ рекомендує конкретизувати soft skills у робочих програмах, силабусах та ОНП 011, задля їхньої відповідності заявленим результатам навчання.

7. Зміст освітньої програми урахує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

У СО стверджується, що у ОНП 2021 ураховано професійний стандарт групи професій «Викладачі закладів вищої освіти» (<https://cutt.ly/ab3kGgG>), який було затверджено 23 березня 2021 р. та наводяться приклади відповідності певних ОК вимогам професійного стандарту. Проте, на думку ЕГ, програма є освітньо-науковою, тож не має передбачати присвоєння певної професійної кваліфікації, отже дотримання професійного стандарту у виконання ОНП не передбачено. Тому, на думку ЕГ, у цьому пункті СО було б коректно вказати, що "професійний стандарт не застосовується"

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

З'ясовано, що обсяг фактичного навантаження співвідноситься з обсягом ОНП у кредитах, що в цілому дозволяє досягти цілей та ПРН. Виконання НП передбачається протягом п'яти семестрів. Особливістю ОНП_2021 став новий (порівняно з попередніми варіантами ОНП) розподіл навчального навантаження: у попередніх програмах (з 2018 р.) навчальна робота відбувалася протягом 1 с. та 2 с., практична підготовка припадала на 3 с., всі наступні семестри були призначені для наукової роботи аспірантів. Із 2021 р. навчання було перенесено до 1 та 3 с.; практична підготовка перенесена до 5 с.; 2, 4, 6, 7 та 8 с. призначені для наукової роботи. Із загальних 40 кредитів ОНП 2021

передбачено: 20 кредитів - на 1 с.; 16 кредитів - на 2 с.; 4 кредити (педагогічна практика) - на 5 с. Під час зустрічей було з'ясовано, що зміни відбулися внаслідок врахування пропозицій аспірантів. На обов'язкові ОК передбачено від 3 до 6 кредитів ЄКТС. Кількість компонентів у семестрі за ОНП_2021: п'ять - у I семестрі, чотири - у III семестрі. ЕГ констатовано, що у Положенні про організацію процесу підготовки доктора філософії (PhD), 2016 р. (<http://surl.li/blxllk>) та Положенні про освітньо-наукові програми підготовки докторів філософії, 2019 р. (<http://surl.li/vvij>) не визначено межі обсягу аудиторної та самостійної робіт. Аналіз НП_2021 доводить, що аудиторне навантаження становить від $\frac{1}{3}$ до $\frac{1}{2}$ від загального навчального навантаження на один ОК. ЕГ встановлено, що кількість годин для самостійної роботи із ОК2 (Іноземна мова за професійним спрямуванням) становить $\frac{2}{3}$ навчального навантаження, що видається непродуктивним, оскільки якісне опанування іноземної мови, на думку ЕГ, передбачає безпосереднє спілкування як з викладачем так і з носієм мови. На сайті університету (відділ аспірантури, Гуманітарно-педагогічний факультет) відсутній розклад занять аспірантів. На прохання ЕГ гарант надала розклад занять аспірантів спеціальності "Освітні, педагогічні науки" на 1 с. 2021/2022 н.р. ЕГ зазначає, цей розклад не містить будь-яких позначень, щодо форми навчання здобувачів (денна/вечірня/заочна). Заняття розподілені за чисельником та знаменником, що становить 21 пару (42 години) на два тижні, (відповідно до НП 2021). На думку ЕГ це завелике для аспірантів аудиторне навантаження, оскільки НП передбачено також 390 годин самостійної роботи студентів за дисциплінами, що вивчаються у першому семестрі. Отже на тиждень (5 днів) аспіранти у першому семестрі мають вчитися - 12 годин (21 година - аудиторна роботи та 39 - самостійна робота); на другому курсі аспіранти за НП 2021 мають вчитися - 10 годин на тиждень (16 годин - аудиторна робота та 34 - самостійна). ЕГ відзначає інноваційний варіант парцеляції освітнього процесу за ОНП_2021, утім ефективність такого нововведення видається сумнівним. ЕГ пропонує продовжити навчання за ОНП до двох років, задля запобігання перевантаженню аспірантів у 1 та 3 семестрах.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

Підготовка здобувачів за дуальною формою не здійснюється.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

Загальний обсяг ОНП_2021 та окремих освітніх компонентів відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти; на сайтах університету розміщено низку робочих програм за ОНП; зміст оновленої ОНП має зрозумілу структуру; зміст освітньої програми загалом відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності, в університеті існує система нормативних актів, що спрямовані на формування індивідуальної освітньої траєкторії аспірантів; задля успішного проходження аспірантами педагогічної практики в Університеті розроблено нормативні локальні акти, під час проходження практики аспірантам надано можливість апробувати свій науковий доробок у практичній площині.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

Обсяг ОНП Освітні, педагогічні науки та окремих освітніх компонентів у кредитах ЄКТС в цілому відповідає вимогам чинної нормативно-правової бази, утім ЕГ відзначає розширене визначення ПРН через незначне сплутування двох документів: Національної рамки кваліфікацій (постанова КМ України від 23.11.2011 р., №1341, із змінами від 2019 та 2020 рр.) та Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у ЗВО (наукових установах), затвердженого Постановою КМУ від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами); детальне представлення у структурно-логічній схемі вибірових компонентів; формування індивідуальної освітньої траєкторії аспірантів лише рахунок вибірових дисциплін; формальне ставлення до визначення сукупності soft skills; обмеження ОНП трьома семестрами з піврічними календарними розривами. ЕГ рекомендує, визначитися із особливостями ПРН ОНП, що подана на акредитацію, щодо відображення у них (ПРН) критеріїв НРК та "Положення про підготовку...", 2016 р.; доопрацювати структурно-логічну схему що її відповідності змісту та логіці навчання; зробити процедуру визначення аспірантами з вибіровими дисциплінами та внесення їх до індивідуального плану аспіранта більш чіткою, зокрема, вказавши кількість самих дисциплін, які має обрати аспірант; продовжити навчання за ОНП як мінімум до двох років, що б дало можливість розвантажити аспірантів у II семестрі; конкретизувати soft skills у робочих програмах, силабусах та ОНП О11, задля їхньої відповідності заявленим результатам навчання

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

ЕГ відзначає, що зміст ОНП 2021 має зрозумілу структуру, освітні компоненти підпорядковані логіці навчання; зміст освітньої програми загалом відповідає предметній області визначеній для неї спеціальності, змістове оновлення ОНП простежується шляхом співставлення ОНП_16 - ОНП-2021 та проекту ОНП_2021. Утім ЕГ було встановлено неузгодженість у структурно-логічній схемі; недостатню чіткість у формуванні індивідуальної освітньої траєкторії аспірантів лише за рахунок вибірових дисциплін; розрив освітнього процесу (1 та 3 семестри), що призводить до перевантаження аспірантів у означених семестрах. Утім у своїй сукупності зауваження ЕГ мають виключно рекомендаційний характер, оскільки під час проведення експертизи університет наполягав на продуктивності своєї роботи та гнучкості освітнього процесу відповідно до тих чи тих результатів.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Прийом на навчання регламентується Правилами прийому до аспірантури НУБіП у 2021 році (Додаток 10) (<http://surl.li/batpo>). На час проведення акредитаційної експертизи на офіційному сайті НУБіП (відділ аспірантури) розміщено Правила прийому до аспірантури НУБіП у 2022 році (<http://surl.li/bjbbl>). У Додатку міститься вичерпна інформація щодо вимог, термінів роботи приймальної комісії та подання документів, порядку прийому документів тощо. Серед необхідних документів міститься вказівка щодо “наукової доповіді (реферату) з обраної наукової спеціальності” (п.V.1.) (у Правилах 2021 р.). У Правилах 2022 р. цей пункт значно розширено та вказано, що до документів додається: наукова стаття з обраної наукової спеціальності, завірена та оцінена (за 100 бальною шкалою оцінювання) майбутнім науковим керівником; науковий реферат (за відсутності друкованої статті), завірений та оцінений (за 100 бальною шкалою) майбутнім науковим керівником” (п.V.1., Правила 22). ЕГ звертає увагу на те, що бали за подану наукову статтю чи реферат не враховані у Конкурсному балі при зарахуванні (Правила_2022, п. VIII). Також ЕГ відзначає, що У Правилах прийому до аспірантури 2021 р. передбачено “три хвили” вступної кампанії для аспірантів (п.IV.2.), у Правилах прийому до аспірантури 2022 р. передбачено “чотири хвили” (п.IV.2.), аспіранти розпочинають навчання у один час, пояснення можливої різниці строків навчання у правилах прийому до аспірантури за 2021 та 2022 рр. не міститься. Вступні випробування до аспірантури складаються зі вступного іспиту зі спеціальності, філософії та іноземної мови. Також зазначається можливість призначення додаткових вступних випробувань у випадку, якщо абітурієнти вступають на навчання «з іншої галузі знань (спеціальності) ніж та, яка зазначена в їх дипломі магістра (спеціаліста)» (Правила_2022, п.V.2). Утім у правилах прийому не визначено врахування “ваги” цього іспиту при зарахуванні. У той час, коли у чинному Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) 2016 р., зі змінами 2019 р. (<https://cutt.ly/TbFooNl>) чітко визначено: “Вага бала з кожного вступного випробування під час підрахування результатів конкурсу визначається в правилах прийому до закладу вищої освіти (наукової установи)” (Порядок та умови вступу до аспірантури (ад’юнктури). п.20). Загалом правила є зрозумілими, не містять дискримінаційних положень, однак і не містять будь яких вказівок щодо створення (за необхідності) умов для “осіб з особливими освітніми потребами”, що “зазначені у заяві вступника”, та рекомендацій медико-соціальної експертизи” (<https://cutt.ly/TbFooNl>). ЕГ рекомендує при подальшому оновленні Правил прийому до аспірантури НУБіП: врахувати в рейтингу майбутніх аспірантів оцінювання всіх передбачених програмою завдань; повернутися до питання доцільності введення філософії в якості вступного екзамену; конкретизувати умови введення додаткового екзамену зі спеціальності.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Правила прийому на навчання за ОНП 011 загалом враховують особливості самої освітньої програми, що відображено у змісті вступних випробувань, що доступні (<http://surl.li/bjbme>). Зміст програми вступного випробування з філософії (<http://surl.li/bjbwp>) багатоаспектно (на 25 сторінках) висвітлює історію розвитку філософії як науки, містить перелік рекомендованої літератури (149 позицій) та підручників (43 позиції), орієнтовний перелік питань (90) та приклади тестових завдань. Програма вступного випробування “з комплексу фахових дисциплін” (<http://surl.li/bjbxa>) “складено відповідно до навчальних програм основних педагогічних дисциплін базової підготовки бакалавра і магістра з педагогічних спеціальностей”. Утім у передмові програми зазначається вона передбачає, що з-поміж іншого, “з’ясування рівня знань здобувачів про ... підходи формування екологічних цінностей майбутніх фахівців агропромислової галузі – науково-педагогічне дослідження в аграрних закладах вищої та фахової передвищої освіти”; а у “ході вступного випробування зі спеціальності здобувач повинен продемонструвати вміння: - моделювання освітнього процесу; – проектування навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, зокрема, студентів аграрних закладів вищої освіти; – організації різних видів та форм освітньої діяльності здобувачів освіти; – системного аналізу виховних явищ у закладах вищої та фахової передвищої освіти закладів аграрного спрямування; – творчого використання концепцій формування особистості майбутнього фахівця у практичній педагогічній діяльності”, що на думку ЕГ суголосно передусім для ОП професійного спрямування, та частково відображає специфіку власне педагогічної освіти. Список рекомендованої літератури (55 позицій) містить

застарілі джерела (позиції: 21, 22, 27, 34, 37, 38, 45, 46, 47), які за своїм змістом переважно (26 джерел з 55 позицій - 50%) відображають проблеми виховної роботи. Перелік орієнтовних питань з цього іспиту становить 40 позицій. ЕГ звертає увагу на співвідношення питань іспиту з фаху (40) із кількістю питань з філософії (90). Відповідно до Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) 2016 р., зі змінами 2019 р. (<https://cutt.ly/TbFooNl>) програма іспиту має бути сформульована “в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з відповідної спеціальності”; тобто 011 “Освітні, педагогічні науки”. В НУБіП існують дві освітньо-професійні програми за спеціальністю 011: “Педагогіка вищої школи” (<http://surl.li/bjcaai>) та “Інформаційно-комунікаційні технології в освіті” (<http://surl.li/bjcab>), утім їхній зміст не суголосний програмі вступного іспиту з фахових дисциплін. Звертаючи увагу на програми вступних випробувань ЕГ рекомендує: переглянути питання доцільності введення екзамену з філософії для вступників до аспірантури; узгодити програми з комплексу фахових дисциплін відповідно до стандарту зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки магістерського рівня.

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Процедура визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО описана у внутрішніх нормативних документах НУБіП, що розміщені у відкритому доступі на сторінці відділу аспірантури (<http://surl.li/batps>). ЕГ зазначає, ґрунтовність матеріалів, проте положеннями не регламентовано питання, навчальні дисципліни з якої частини НП (основна, вибіркова) можуть бути перезараховані аспірантам. У звіті СО (стор. 11) вказано, що лише один аспірант (Смоляк П.О.) скористався можливістю визнання результатів навчання під час проходження педагогічної практики. Наведений приклад ЕГ вважає невдалим, оскільки практику аспірант проходив у НУБіП. ЕГ встановлено, що визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, також регламентується локальним актом НУБіП - “Положення академічну мобільність здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії Національного університету біоресурсів і природокористування України” від 2019 р. (<http://surl.li/bjdddf>). Документ практично відтворює Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579 (<https://cutt.ly/EnATKD5>) та укладений із урахуванням чинної нормативної бази, зокрема Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) 2016 р., зі змінами 2019 р. (<https://cutt.ly/TbFooNl>). У СО існує згадка лише про Положення 2019 р. (с.11). Водночас на сайті НУБіП розміщено ще одне “Положення про академічну мобільність студентів і аспірантів НУБіП” від 2021 р. (<http://surl.li/uggv>), яким встановлено “загальний порядок організації академічної мобільності студентів і аспірантів на території України і за кордоном” (п.1.1.). Наказом НУБіП України (від 11.09.2020 р. №640) це положення введено в дію, та цим же наказом скасовано попереднє аналогічне положення щодо студентів. Положення про академічну мобільність аспірантів згаданим наказом по НУБіП не скасовано, отже встановлено одночасну дію двох наказів щодо академічної мобільності аспірантів, що, на думку ЕГ, недоцільно. ЕГ звернула увагу на визнання в нормативному акті поняття “внутрішньої академічної мобільності” (п.1.4.), що реалізується у ЗВО - “партнерах у межах України”. На сайті НУБіП (кафедра педагогіки - Аспірантура 011 Освітні, педагогічні науки - <http://surl.li/bjdgp>) наведено перелік ЗВО (7 вітчизняних та 4 закордонних), з якими укладено договори про співробітництво. Всі вони містять розділ, в якому враховано можливість реалізації аспірантами свого права на академічну мобільність. Під час зустрічей із здобувачами, що навчається за ОНП, поданою на акредитацію, з'ясовано, що вони не скористались можливістю щодо закордонних закладів-партнерів. Аналогічна ситуація і з вітчизняними ЗВО. ЕГ рекомендує унормувати дію двох Положень про академічну мобільність аспірантів; популяризувати серед аспірантів програми академічної мобільності; реалізовувати академічну мобільність аспірантів із ЗВО-партнерами.

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

ЕГ з'ясовано, що чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, визначені у “Положенні про визнання результатів навчання для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в НУБіП України”, 2019 р. (<https://cutt.ly/TOsc6PsG>), де зокрема йдеться про необхідність підтвердження здобутої освіти відповідними документами (п.1.1.). Окреслюється можливість визнавати результати навчання, здобуті за програмами неформальної освіти лектором з дисципліна спільно із завідувачем кафедри на підставі підтверджуючих документів (сертифікатів тощо), що слугують підставою для зарахування частини чи всього курсу (за умов відповідності програми неформальної освіти робочій програмі дисципліни (п.2.6.)). Цей пункт практично повністю повторюється у відповідних розділах (2.7. - 2.10) “Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Національному університеті біоресурсів та природокористування України” 2017 р. зі змінами 2020 р. (<http://surl.li/bcfrrr>). ЕГ звернула увагу на відсутність врахування можливостей неформальної освіти у “Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті біоресурсів і природокористування України”, 2015 р. (<http://surl.li/batpd>), яке було чинне до 2021 р. коли було ухвалено нове “Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті біоресурсів і природокористування України” (<http://surl.li/bjfix>). У оновленому документі про неформальну освіту згадано у пп.7.7-7.10, що практично відтворюють аналогічні документи. ЕГ відмітила не врахування цього аспекту в побудові індивідуальної освітньої траєкторії в “Положенні про порядок формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачами вищої освіти

ступеня доктора філософії НУБіП України”, 2019 р. (<https://cutt.ly/IOс6Е6а>). Під час зустрічей із учасниками освітнього процесу встановлено їх обізнаність з цими правилами, у звіті СО наведено конкретні приклади врахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Утім вони не беззаперечні, оскільки не відображають зв'язку між результатами неформальної освіти та конкретними ОК (темами).

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

Правила прийому на навчання за ОНП є чіткими та зрозумілими, розміщені на сайті університету; у нормативній базі Університету з організації освітнього процесу чітко прописано процедури перезарахування результатів навчання, здобутих в інших закладах освіти та у неформальній освіті.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

До слабких сторін реалізації ОНП ЕГ відносить: відсутність врахування можливостей вступу до аспірантури для осіб із особливими освітніми потребами у “Правилах вступу до аспірантури... 2021 р.”; одночасну дію двох документів, що регулюють академічну мобільність аспірантів, пасивність здобувачів освіти щодо реалізації свого права на академічну мобільність. ЕГ рекомендує при подальшому оновленні Правил прийому до аспірантури НУБіП: врахувати в рейтингу майбутніх аспірантів оцінювання всіх передбачених програмою завдань; повернутися до питання доцільності введення філософії в якості вступного екзамену; конкретизувати умови введення додаткового екзамену зі спеціальності. Крім того ЕГ рекомендує унормувати дію двох Положень про академічну мобільність аспірантів; популяризувати серед аспірантів програми академічної мобільності; реалізовувати академічну мобільність аспірантів із ЗВО-партнерами.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

ЕГ встановила, що процедури вступу та визнання результатів навчання впроваджуються прозоро. Правила прийому на навчання та ОНП корелюються. Загалом ОНП відповідає Критерію 3, а виявлені недоліки не є критичними, зауваження ЕГ мають рекомендаційний характер.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Підготовка здобувачів на ОНП відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України (<https://cutt.ly/vOzCv6Z>, <https://cutt.ly/COzCI7S>) та ґрунтується на засадах студентоцентризму. Організаційними формами освітнього процесу на ОНП є навчальні заняття, наукові семінари, самостійна робота, педагогічна (асистентська) практика. ЕГ були проаналізовані: матриця відповідності програмних результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання та оцінювання (табл.3 <https://office.naqa.gov.ua/v1/form-se/5518/view>), робочі програми навчальних дисциплін, силабуси (<https://nubip.edu.ua/node/103754>), ОНП, зустрічі з НПП та керівниками здобувачів. З'ясовано, під час викладання ОК 2, ОК 3, ОК 4, ОК 5, ОК 6 використано такі інтерактивні методи як: діалог, полілог, дискусія, дебати, вебінар, рольові та ділові ігри, мозковий штурм, аналіз педагогічних ситуацій, ігрове проектування, тренінг, case-study, SWOT-аналіз, проектний метод, кейс-технології, круглий стіл, відео конференції, фокус-групи, STEAM-технології. Ці методи застосовуються у поєднанні із класичними методами викладання: розповідь, лекція, пояснення, робота з першоджерелами та навчальними матеріалами, ілюстрування, демонстрування, вправи, самостійної роботи тощо (ОК 1, ОК 7 та ін.). Таке комбінування, на думку ЕГ, є ефективним для реалізації ОНП. Все це відповідає студентоцентрованому підходу, дозволяє аспірантам формувати власні наукові та світоглядні позиції. ЕГ констатовано, що принципи академічної свободи дотримуються під час реалізації ОНП. Свобода вибору реалізується завдяки свободі вибору наукового керівника, тем досліджень, вибіркового освітніх компонентів, тем рефератів та есе, місця практики тощо. Здобувачі складають індивідуальний план наукової роботи, за потреби можуть його коригувати. ЕГ зазначає, що загалом представлені форми та методи навчання й викладання відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та

принципам академічної свободи. За результатами інтерв'ювання здобувачів вищої освіти ОНП, що акредитується, з'ясовано, що вони задоволені якістю та умовами навчання у ЗВО. Утім ЕГ рекомендує під час дистанційних обмежень та в умовах малочисельних груп ширше використовувати електронні технології навчання та електронні ресурси.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Інформування здобувачів вищої освіти про освітній процес за ОНП 011 Освітні, педагогічні науки відбувається доступно, зрозуміло і вчасно. Факт вчасної подачі інформації підтверджується зустрічами у фокус-групах з академічним персоналом та здобувачами, які підтвердили подачу такої інформації на першому занятті з вивчення кожного ОК, а також на настановних зборах з практики. Доступність інформування і зрозумілість власне освітнього процесу підтверджується наявністю даної ОНП, силабусів та робочих програм, анотацій ВК, програми педагогічної (аспірантської) практики, навчального плану, графіка освітнього процесу на сайті випускової кафедри педагогіки у розділі «Аспірантура. ОНП і силабуси» (<https://nubip.edu.ua/node/103754>) та відділу аспірантури (<https://nubip.edu.ua/node/90928>). ЕГ встановлено, що здобувачам вищої освіти надається повна інформація по кожному ОК: структура навчальної дисципліни, мета, зміст, результати навчання, рекомендовані джерела інформації, схеми нарахування балів, методи та форми контролю. Ця інформація в основному представлена у робочих програмах дисциплін та силабусах ОНП. У ЗВО діє навчальний портал, через який здобувачі також отримують інформацію щодо обсягу, структури, очікуваних результатів освітніх компонентів (<https://elearn.nubip.edu.ua/>). Утім ЕГ зазначає відсутність у робочих програмах, що були подані разом із акредитаційними матеріалами, критеріїв, засобів та максимальних балів оцінювання за різними формами роботи, що мають виконати здобувачі PhD.

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

ЕГ з'ясувала, що ОНП забезпечує поєднання навчання та досліджень, зокрема наявністю дослідницько-пошукової складової в основних та вибіркових компонентах, таких як: ОК Філософія науки, ОК Методика дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи, ВК Компаративістика в освіті і науці, ВК Інноваційні технології в освіті, ВК Управління науковою та інноваційною діяльністю та ін. Це сприяє розвитку наукової компетентності здобувачів. Крім того, ВК відповідають напрямам тем дисертацій аспірантів, що сприяє більш широкому розгляду наукових проблем. Апробація наукових здобутків аспірантів відбувається у межах наукових шкіл д. пед. наук, проф. Дьоміна А. І., д. пед. наук, проф., член-кореспондента НАПН України Ніколаєнка С. М., д. пед. наук, доц. Сопівника Р. В. С., д. пед. наук, проф. Васюк О. В. За інформацією завідувача відділу аспірантури Вакуленко В.Л., здобувачі працюють за індивідуальним планом, який містить наукову складову. Під час зустрічей із гаранткою ОНП, науковими керівниками, вивчення матеріалів СО та відповідно до отриманої додаткової інформації ЕГ з'ясувала, що теми дисертаційних робіт здобувачів пов'язані із тематикою науково-дослідних робіт кафедри. Наприклад: 0115U003561 «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (Петрів А., Швиденко В., Смоляк П.); 0122U000721 «Теоретичні і методичні основи організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої та вищої освіти» (Будегай В., Мунтян І., Медяник Г., Овідій Н., Туріцина О.); 0118U004694 «Розвиток педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти в умовах освітніх трансформацій» (Шакун Н.) ЕГ також було встановлено, що у НУБІП Україна засновано два періодичні фахові наукові видання зі спеціальності «Освітні, педагогічні науки»: «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія» (<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica>) і «Міжнародний філологічний часопис» (<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Filol>) у якому аспіранти можуть публікувати результати своїх досліджень безкоштовно. Здобувачі апробують результати наукових досліджень на конференціях різних рівнів, у тому числі організованих випусковою кафедрою та ЗВО.

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

ЕГ з'ясовано, що оновлення змісту ОК відбувається щорічно відповідно Положення про організацію освітнього процесу (<https://cutt.ly/vOzCv6Z>, <https://cutt.ly/COzCI7S>). Питання, пов'язані зі змістом освітніх компонентів регламентується «Положенням про забезпечення якості освітньої діяльності та якості ВО». Механізм оновлення змісту освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі в ЗВО відпрацьовано Аналіз освітніх компонентів ОНП показав, що вони зазнали змін від 2020 р. До ОНП введено нові ОК (Інформаційне забезпечення аграрної освіти та виробництва; Ціннісний світогляд і сталий розвиток), оновився перелік ВК, який на сьогодні відповідає новітнім науковим дослідженням в контексті педагогічної освіти та є складовим індивідуальних досліджень здобувачів. У процесі спілкування із НПП встановлено (зустріч 2), що оновлення ОК відбувається на основі сучасних наукових досягнень і практик, професійно-наукових та дослідницьких інтересів, стажування, моніторингу якості освітнього процесу, дослідження задоволеності аспірантів ОНП. Так, Амеліна С.М. маючи досвід участі у міжнародних проєктах запропонувала ввести до ОНП дисципліну «Проектування в освіті» з метою

підготовки здобувачів до розробки та участі у проєктах внутрішньої та міжнародної мобільності у галузі освіти. ЕГ з'ясовано, щорічне оновлення та вдосконалення змісту робочих програм навчальних дисциплін відбувається із урахуванням: досвіду участі викладачів в обговоренні сучасних практик та наукових досягнень, що відбуваються під час науково-практичних заходів; результатів роботи у межах ННВЛ «Педагогічні технології»; побажань здобувачів та роботодавців. Підставою для цього є результати вивчення поглядів роботодавців та здобувачів, підвищення кваліфікації і стажування викладачів, виконання науково-дослідних робіт тощо (<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/issue/archive>). Систематизована інформація дозволяє виробити рекомендації щодо оновлення змісту ОК ОНП. Гарантом ОНП надано документальні підтвердження перегляду та оновлення змісту навчальних дисциплін (протоколи кафедри). Також стейкхолдерами під час зустрічі підтверджено, що вони систематично співпрацюють з робочою групою по оновленню змістового наповнення ОНП. Водночас аналіз РП показав дублювання тем у деяких ОК (ОК 6, Тема 2; ОК 3 Тема 2; ОК 1, Тема 4, Тема 5).

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

Під час аналізу матеріалів, поданих на експертизу, ЕГ констатовано, що в освітньому процесі Університету питання мобільності регулюють Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії НУБіП України https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/polozhennya_pro_akademichnu_mobilnist_zdobuvachiv_vishchoyi_osviti_stupenya_doktor_filosofiyi_nacionalnogo_universitetu_bioresursiv_i_prirodokoristuvann. Здобувачі систематично інформуються через сайт навчально-наукового центру міжнародної діяльності НУБіП про можливості академічної мобільності, наприклад щодо участі у програмах академічної мобільності, міжнародних проєктах, стажування й обміну здобувачами (<https://cutt.ly/8OzMkfA>; <https://cutt.ly/wOzMb3q>, <https://cutt.ly/AOzMlH7>). Здобувачі та їх наукові керівники долучаються до: участі у міжнародних симпозиумах (Овдій Н., Діра Н., Смоляк П., Туріцина О., Будегай В. м.Слупську, Польща, 29.04.2021 р.; конференціях (Токіо, Японія, 10-12.11. 2021 р. <https://cutt.ly/eOzMVw5>). НПП, наукові керівники здобувачів залучаються до міжнародних: стажувань, форумах, є візаві-професорами. Наприклад: д. пед. наук, проф. Кучай О.В. – участь у міжнародних форумах, проведення лекцій (Польща); д.пед.н. Сопівник Р.В. – візиті-професор Поморської академії (м.Слупськ, Польща) (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u278/zasw._prof._r.sopivnyk.pdf); д.ф.н., проф. Додонова В. – стажування (Варшава, Польща); Сопівник І.В.- стажування (м. Слупськ, Польща). ЕГ відзначила високу публікаційну активність НПП в журналах, що цитуються в Scopus та WOS (Амеліна С., Боголюбов В., Васюк О, Гольцова М., Додонова В., Кучай О.) Викладачі та здобувачі постійно долучаються до участі у заходних конференціях, про що свідчить інформація у їх портфоліо на сайті кафедри педагогіки (<https://nubip.edu.ua/node/103754>) Налагоджена продуктивна співпраця між НУБіП та університетами Польщі, у тому числі Поморською академією у Слупську (Польща). (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u278/zasw._prof._r.sopivnyk.pdf; <https://cutt.ly/4OOWd05> ; <https://cutt.ly/LOOWhof> ; <https://cutt.ly/1OOWlFX>; <https://cutt.ly/ROOWvpa>). Науковці університету мають безкоштовний доступ до міжнародних електронних ресурсів та наукометричних баз даних (<https://cutt.ly/KOzM6Lm>).

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

Студентоцентризований підхід забезпечується комплексним застосуванням визначених в ОНП форм і методів навчання та викладання. НУБіП Україна проводить опитування аспірантів щодо якості освітнього процесу та рівня їх задоволеності ним. Долученість НПП до викладання у закордонних університетах. Заклад демонструє належний підхід до поєднання навчання і досліджень під час реалізації ОНП, створено умови для інтернаціоналізації діяльності.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

Найвне часткове дублювання тем ОК, тому ЕГ рекомендує переглянути змістове наповнення ОК 6, ОК 3 та ОК 1. Оскільки аспіранти поки що не активно долучаються до програм академічної мобільності, ЕГ вважає за доцільне пропагувати серед студентів перспективи та позитивні сторони академічної мобільності, спираючись на власний приклад НПП.

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

Навчання і викладання в ЗВО за ОНП відбувається в умовах відкритого освітнього середовища; розроблено нормативне забезпечення навчального процесу; діє ефективна система інформування здобувачів щодо його перебігу. Перегляду та удосконалення щодо кореляції змісту потребують окремі ОК.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Форми контрольних заходів та система оцінювання навчальних досягнень здобувачів ОНП визначаються Положенням про організацію освітнього процесу підготовки доктора філософії (Phd) в НУБіП України, Положенням про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в ЗВО (<https://cutt.ly/LApfTtd>). Під час зустрічей з ЕГ здобувачі підтвердили, що чіткість і зрозумілість контрольних заходів забезпечується своєчасним повідомленням про форми контрольних заходів і атестації викладачами на початку вивчення кожної дисципліни. Інформація про форми контролю та систему оцінювання відображена у навчальних планах, ОНП, робочих програмах навчальних дисциплін, на платформі E-learn навчально-інформаційного порталу НУБіП України (<https://elearn.nubip.edu.ua/>, <https://nubip.edu.ua/node/103754>). Контрольні заходи передбачають поєднання різних форм і методів. Основними видами контролю знань є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації. Поточний контроль здійснюється під час практичних та семінарських занять. Проміжна атестація визначає рівень знань здобувачів отриманих під час виконання усіх видів робіт, у тому числі і самостійної. Підсумковий контроль проходить під час іспитів, заліків, захисту звіту з педагогічної (аспірантської) практики. Проміжний контроль передбачає звітування аспірантів про стан та перебіг реалізації наукового дослідження, а також виконання індивідуального плану роботи яке, відповідно до Положення про порядок звітування аспірантів / здобувачів про виконання індивідуального плану наукової роботи, відбувається двічі на рік та заслуховуються на випусковій кафедрі (<https://cutt.ly/MApfS63>). По завершенні наукового дослідження передбачається попередній розгляд дисертації, що регламентується чинним державним документом «Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затверджений Постановою КМУ від 06.03.2019 №167 (<https://cutt.ly/yApfCcJ>). В умовах карантину за словами учасників фокус-груп (гаранта, викладачів, здобувачів) контрольні заходи здійснювалися за допомогою різноманітних інформаційних технологій, зокрема на платформі E-learn навчально-інформаційного порталу НУБіП України, Zoom, сервісів Google, що за словами здобувачів їх цілком задовольняє, оскільки ці сервіси крім своїх основних функцій забезпечують об'єктивність оцінювання та швидкий зворотній зв'язок. Для ефективної комунікації аспірантів об'єднують у Viber-групи, включають до групової розсилки e-mail тощо. Утім, ЕГ зазначає, інформація щодо критеріїв оцінювання за різними формами контролю відсутня у робочих програмах, що були подані разом із акредитаційними матеріалами. Під час відкритої зустрічі деякі викладачі (Додонова В.І. ОК Філософія науки; Васюк О.В. ОК Педагогіка та управління закладом вищої освіти; Буцик І.М. ОК Педагогічна (аспірантська) практика) продемонстрували критерії оцінювання розміщені на електронних навчальних курсах на платформі E-learn навчально-інформаційного порталу НУБіП України.

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Наразі стандарт вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки не затверджений, тому форми атестації здобувачів вищої освіти висвітлені та регламентуються відповідними чинними загальнодержавними документами «Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затверджений Постановою КМУ від 06.03.2019 №167 (<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-mentu-z-prisudzhennya-stupenya-doktora-filosofiyi>), документами ЗВО: Положенням про порядок звітування аспірантів / здобувачів про виконання індивідуального плану наукової роботи (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u347/pro_por._zvut-nya_2019.pdf) передбачається, що атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється у постійно діючій або спеціалізованій раді, яка утворена для проведення разового захисту.

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Правила здійснення контрольних заходів чітко зафіксовані в Положенні про організацію освітнього процесу підготовки доктора філософії (Phd) в НУБіП України (<https://bit.ly/3uDSj4K>), Положенні про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в НУБіП України (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u347/pro_ekz._i_zal._2020_2.pdf), Положенні про екзаменаційні комісії в

НУБіП України (<https://nubip.edu.ua/node/85386>), Положені про порядок звітування аспірантів/здобувачів про виконання індивідуального плану наукової роботи (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u347/pro_por._zvituva_2019.pdf). ЕГ під час зустрічей зі здобувачами встановлено, об'єктивність контрольних заходів забезпечується тим, що: іспити приймають два науково-педагогічних працівники (лектор курсу та НПП призначений завідувачем кафедри); за місяць до екзаменаційної сесії висвітлюється графік заліків та іспитів який затверджується завідувачем відділу аспірантури та розміщується на сторінці відділу аспірантури (<https://nubip.edu.ua/node/90928/15>). Інформація також доводиться до здобувачів гарантом та викладачами на початку і впродовж вивчення кожної дисципліни, додатково надсилається у Viber-групи та e-mail. У ЗВО передбачено процедуру повторного оцінювання. Ліквідування академічних заборгованостей здійснюється за погодженням відповідних кафедр, результати заносяться до додаткових відомостей обліку успішності. На випадок виникнення конфліктів та з метою їх запобігання ЗВО розроблено процедуру подання та розгляд оскарження у вигляді апеляції до апеляційної комісії. Апеляції щодо результатів екзамену розглядає постійно діюча апеляційна комісія у присутності здобувача за його заявою. Здобувачі повідомили ЕГ, що вони обізнані з порядком подання та розгляду апеляцій, врегулювання конфліктів та запевнили, що таких випадків не було, оскільки процедура оцінювання максимально прозора і чітка, а сам процес оцінювання відзначається об'єктивністю. Здобувачі знаються на тому, що Університеті призначено уповноважену особу з питань запобігання та виявлення корупції, у кожному корпусі ЗВО розташовано скриньки довіри (<https://nubip.edu.ua/node/18211>).

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

В ЗВО розроблена система забезпечення академічної доброчесності на рівні нормативно-правової бази: Положення про академічну доброчесність (<https://cutt.ly/9OOEoFl>); Положення про організацію освітнього процесу підготовки доктора філософії (PhD) (<https://cutt.ly/jApjsCZ>); Антикорупційна програма НУБіП України (<https://cutt.ly/ZApjkwW>); Положення про екзамен та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Університеті (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u347/pro_ekz._i_zal._2020_2.pdf); Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату (<https://cutt.ly/jApjxJi>). В Університеті створено Комісію з етики та академічної доброчесності, як колегіальний заклад для сприяння дотримання принципів академічної доброчесності та розв'язання етичних конфліктів між членами науково-університетської спільноти (<https://nubip.edu.ua/node/65777>). На сайті закладу розміщено інформацію про проведені Університетом заходи для популяризації та просвітницької діяльності щодо розвитку академічної доброчесності. ЕГ нараховано 10 заходів, серед яких: засідання постійно діючої комісії з питань етики та академічної доброчесності, наради заступників деканів та керівників відділів, закордонні онлайн стажування здобувачів, панельні дискусії, семінари, круглі столи, вебінари тощо. ЕГ констатує, що до освітніх компонентів включено питання щодо професійної етики та академічної доброчесності. ОК 1. Тема. Етика науки; ОК 2. Питання: Дотримання академічної доброчесності; ОК 3. Питання: Етичні стосунки в навчальному закладі. Професійна етика керівника закладу освіти; ОК 5. Питання: Наукова доброчесність. Дотримання норм наукової доброчесності. Тактовне оформлення цитат та посилань. Професійна етика та корпоративна культура у науковій та педагогічній діяльності; ОК 6. Тема. Етика толерантності у полікультурному світі; ОК 7. Питання: Академічна мобільність та академічна доброчесність. Це спрямовано на формування ЗК 07. Здатність дотримуватись наукової етики, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності та в аграрній освіті і виробництві та формуванню ПРН 10. Дотримуватися основних засад академічної доброчесності, професійної етики та корпоративної культури у науковій та педагогічній діяльності. У силабусах зафіксована інформація щодо політики академічної доброчесності. Всі навчально-методичні та наукові роботи (у т.ч. дисертаційні роботи) аспірантів та НПП розміщуються в репозиторії Університету та підлягають перевірці на наявність плагіату (StrikePlagiarism і UNICHECK). Під час зустрічей з НПП, здобувачами ЕГ встановила, що питання норм академічної доброчесності і запобігання плагіату неодноразово порушувалося на засіданнях кафедр та різних заходах. На даний ОНП не було зафіксовано порушень цих норм.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

Порядок реалізації контрольних заходів є чіткими та зрозумілими й забезпечують об'єктивність результатів оцінювання. Учасники освітнього процесу обізнані з процедурою оскарження результатів оцінювання навчальних досягнень та за необхідності її повторного проходження. В ЗВО ефективно працює нормативно-правова база, а також регулярно проводяться заходи (вебінари, тренінги-семінари, тижні академічної доброчесності, публічні обговорення відповідних документів тощо) щодо дотримання правил академічної доброчесності. Всі навчально-методичні та наукові роботи (у т.ч. дисертаційні роботи) аспірантів та НПП розміщуються в репозиторії Університету та підлягають перевірці на наявність плагіату (StrikePlagiarism і UNICHECK).

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

Силабуси, робочі програми ОК, програму педагогічної (асистентської) практики доцільно удосконалити щодо чіткого розподілу критеріїв за певними видами навчальної, контрольної та підсумкової діяльності у процесі практичних і семінарських занять, виконання завдань для самостійної роботи, завдань у межах проходження практики, її складових (педагогічної і науково-методичної), складанні іспитів та заліків.

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

Вивчені матеріали, факти, докази та локальні документи НУБіП, наведені сильні сторони та позитивні практики, наявність слабких сторін, які не є суттєвими і можуть бути швидко усунені, дають підстави вважати, що ОНП відповідає критерію 5. Освітня програма має значний рівень узгодженості з якісними характеристиками за підкритеріями 5.1, 5.3, 5.4. Процедури оцінювання результатів навчання здобувачів, політика і принципи академічної доброчесності унормовані, форми і методи оцінювання є зрозумілими і прозорими, дозволяють визначити рівень досягнення заявлених цілей та результатів навчання. Використання програмних засобів перевірки робіт на плагіат є доступним і безоплатним для учасників освітнього процесу. Політика і принципи академічної доброчесності послідовно реалізуються й активно популяризуються, проводиться моніторинг щодо їх дотримання. Зауваження ЕГ не є суттєвим і має виключно рекомендаційний характер. Враховуючи сильні сторони ОНП ЕГ дійшла висновку, що ОНП та освітня діяльність за цією програмою відповідають рівню В за Критерієм 5.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

У результаті аналізу зведеної інформації про НПП, які забезпечують реалізацію ОНП, додаткових відомостей, а саме про освіту, науковий ступінь/вчене звання, наукових та навчально-методичних праць, документів стосовно підвищення кваліфікації (в тому числі і у формі стажування). ЕГ встановлено відповідність академічної та професійної кваліфікації викладачів навчальним дисциплінам, які вони викладають. Усі залучені НПП мають науковий ступінь кандидата та доктора наук, мають наукометричні й фахові публікації, здійснюють керівництво дисертаціями, є членами спецрад, редакційних колегій фахових видань, співпрацюють з провідними освітніми установами України і зарубіжжя. ЕГ проаналізувала таблицю відповідності НПП конкретній дисципліні та встановила відповідність наукових публікацій, інших наукових видань та здобутків предметній галузі (Таблиця 2 СО). ЕГ зазначає, що академічна кваліфікація НПП забезпечує досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання. Варто зазначити, що всі викладачі, задіяні до реалізації освітньої програми, мають необхідний досвід роботи та фаховий рівень (матеріали викладено у вільному доступі на сайті випускової кафедри <https://nubip.edu.ua/node/7737> та надано у додаткових документах членам ЕГ). Високий рівень викладання підтвердили й здобувачі освіти під час онлайн-зустрічі. Викладене вище дає підстави стверджувати, що кваліфікація професорсько-викладацького штату, залученого до роботи на ОНП, забезпечує досягнення встановлених програмою цілей і ПРН.

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

ЕГ відзначила, що конкурсний добір викладачів ОНП відбувається на засадах доступності, відкритості, здійснюється відповідно до вимог законодавства України та Порядку проведення конкурсу на заміщення посад НПП НУБіП України (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/poryadok_konkurs_n.pdf). У процесі спілкування з академічним персоналом (зустріч 7) ЕГ з'ясувала, що рівень професіоналізму викладачів є одним із головних критеріїв проходження ними конкурсного добору. Провідна фахівчиня відділу кадрів Станкевич О.Б. зазначила, що під час конкурсу беруться до уваги такі показники як: наявність відповідної освіти, наукового ступеня, вченого звання; наукова діяльність, індивідуальний коефіцієнт рейтингу в межах, визначених вченою радою Університету, залученість до міжнародного наукового обміну, проходження курсів підвищення кваліфікації за останні 5 років, наявність відповідних публікацій у вітчизняних фахових виданнях та включених до наукометричних баз, зокрема Scopus або WoS, монографій, підручників, посібників тощо). Зустріч з керівником та менеджментом ЗВО переконує, що керівництво закладу приділяє велику увагу кадровому складу ОНП, його професійному рівню, сприяє підвищенню кваліфікації (безкоштовні публікації для НПП у фахових виданнях за спеціальністю Освітні, педагогічні науки «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

Проаналізувавши звіт СО, надану додаткову інформацію, інформацію отриману під час зустрічей з фокус-групами (НПП, менеджмент ЗВО, роботодавцями) ЕГ констатує, НУБіП Україна здійснює залучення роботодавців до окремих видів організації та реалізації освітнього процесу. На ОНП переважно це спостерігається у рамках перегляду та оновлення ОНП; практичної підготовки здобувачів; організація спільних конференцій, семінарів, майстер-класів, круглих столів та у зворотному напрямі – надання методичної допомоги зі сторони викладачів НУБіП Україна, підготовка викладачів тощо. У ЗВО працює Рада роботодавців, діяльність якої спрямована на консолідацію зусиль щодо підвищення ефективності роботи за ОНП (<https://nubip.edu.ua/node/93211>). Під час спілкування із роботодавцями ЕГ з'ясувала (зустріч 7), що вони постійно залучаються до діяльності Ради роботодавців і обговорення ОНП, про що повідомили професорка Іщенко Т. Д (голова наглядової ради, директорка «Науково-методичного центру вищої та фахової передвищої освіти»), д.пед.н Щербак О. І. (членинка ради роботодавців, директорка Київського професійно-педагогічного коледжу ім. А. Макаренка) <https://nubip.edu.ua/node/103880> . Д.пед.н. Канішевська Л. В. (Інститут проблем виховання НАПН) підтвердила, що брала участь у обговоренні пропозиції щодо включення до програми ОК «Цілісний світогляд та сталий розвиток». Садварі Ю.Ю. (відокремлений підрозділ НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж») зазначив, що у 2017 р. запропонував ввести до переліку СК уміння проводити моніторинг освітнього процесу з урахуванням необхідних змін в освітній сфері, діяти з позиції лідера; Краснюк В.М. (Березоворудський аграрний коледж) повідомив, що запропонував у 2019 р. для підкреслення специфіки ОНП до навчального плану ввести ВК «Інноваційні технології в освіті»; у 2020 р. долучався до обговорення пропозиції щодо внесення до ОНП ОК «Інформаційне забезпечення аграрної освіти та виробництва». Ректор ТНПУ ім. В. Гнатюка Буяк Б. Б., констатував на внутрішній академічній мобільності здобувачів ОНП, для яких даний заклад є базою практики. Представники Немішайвського фахового коледжу НУБіП України та Заліщицького фахового коледжу ім. Є. Храпливого НУБіП України зазначили, що їх заклади є базою педагогічної практики для здобувачів даної ОНП. Присутні на зустрічі з ЕГ роботодавці, підтвердили, що беруть участь в організації та проведенні спільних із ЗВО конференцій різних рівнів, круглих столів, семінарів тощо. Роботодавці беруть участь у засіданнях робочої групи, що відповідає за розроблення ОНП, залучаються переважним чином під час організації та проведення практичної підготовки, що є обов'язковим компонентом ОНП. ЗВО, є одним із головних роботодавців на цій ОНП, так здобувачі Діра Н., Смоляк П. є викладачами випускової кафедри. Діяльність роботодавців щодо реалізації даної ОНП спрямовано на освітній, науковий, організаційний, консультаційний процес і працевлаштування здобувачів освіти.

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

ЕГ з'ясувала, що до проведення аудиторних занять залучаються вітчизняні та закордонні професіонали-практики, експерти галузі, зовнішні та внутрішні роботодавці, а саме: систематичний лекторій, за ОК «Педагогіка та управління закладами освіти»; «Школа лідерства» - доктор педагогічних наук, професора С.М.Ніколаєко (<https://nubip.edu.ua/node/99690>, <https://nubip.edu.ua/node/72424>, <https://nubip.edu.ua/node/54845>); за ВК «Безбар'єрне середовище та соціальна інклюзія» лекція - Кутілова В. директорка Київського міського центру гендерної рівності <https://nubip.edu.ua/node/98781> ; тренінг «Я знаю свої права» - к.філос.н., доцент І.М.Савицька <https://nubip.edu.ua/node/102631> ; зустрічі у Клубі аграрного та освітньо-наукового консалтингу <https://nubip.edu.ua/node/6180/22>; лекція закордонного фахівця «Глобальне лідерство ХХ століття» Егідіуса Варейкіса (Литва) (<https://nubip.edu.ua/node/87481>). Під час інтерв'ювання роботодавців (зустріч 6) Щербак О. І. директорка педагогічних наук, директорка Київського професійно-педагогічного коледжу, Іщенко Т. Д. – директорка «Науково-методичного центру вищої та фахової передвищої освіти»; Буяк Б.Б., ректор ТНПУ ім. В. Гнатюка, Канішевська Л. В., заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту проблем виховання НАПН, підтвердили залученість до освітнього процесу. ЕГ звернула увагу, що деяка надана у самооцінюванні інформація не стосується даної ОНП, наприклад: гостьова лекція д.філос.н., професорки Гаркуші Т.В. проведена для здобувачів спеціальності 033 Філософія <https://nubip.edu.ua/node/104765>; участь роботодавців щодо удосконалення ОПП «Соціальна психологічна реабілітація» <https://nubip.edu.ua/node/71176> ; заходи щодо роботи за ОПП «Соціальна робота» та ОНП «Професійна освіта» <https://nubip.edu.ua/node/97185>; <https://nubip.edu.ua/node/97559> тощо.

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

Аналіз матеріалів самооцінювання, зустрічей з академічним, адміністративним персоналом дозволили констатувати, що ЗВО сприяє професійному розвитку викладачів. У НУБіП Україна сформовано систему підвищення кваліфікації та стажування НПП відповідно до «Положення про підвищення кваліфікації НПП НУБіП», до якого передбачено широкий спектр можливих форм підвищення кваліфікації викладачів, а також передбачено самостійний вибір НПП форм, видів і місць підвищення кваліфікації, що має здійснюватися не рідше

одного разу на 5 років (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/polozhennya_pro_pidvishchennya_kvalifikaciyi.pdf). Під час зустрічі із керівництвом, ректор Ніколаєнко С.М (зустріч 1) зазначив, що задля стимулювання професійного розвитку НПП у закладі запроваджено Рейтингову систему оцінки діяльності НПП (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u34/pologennya_o.pdf). В університеті запроваджено ряд систематичних заходів щодо підвищення професійного розвитку НПП: підвищення кваліфікації НПП в рамках науково-методичного семінару «Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності»; «Семінар з підвищення педагогічної майстерності наставників академічних груп» (<https://nubip.edu.ua/node/6180/17>, <https://nubip.edu.ua/node/56136>), «Школа молодого педагога» (<https://nubip.edu.ua/node/70415>); вебіари та онлайн курси (<https://nubip.edu.ua/node/78796>). Діяльність закладу спрямована на всіляке поінформування НПП щодо можливостей закордонного стажування, наприклад на базі ННІ неперервної освіти і туризму пропонуються програми підвищення кваліфікації (<https://nubip.edu.ua/structure/nni-nt>). Вивчення інформації на сайті ЗВО та відповіді на запит ЕГ щодо плану підвищення кваліфікації НПП, з'ясовано: найбільш поширеними формами підвищення кваліфікації є міжнародне стажування (Кучай О.В., Додонова В.І., Сопівник І.В. та ін.) та у ЗВО України (Боголюбов В.М., Васюк О.В., Амеліна С.М., Гольцова М.Г.). Аналіз наданих сертифікатів показує відповідність теми стажування науковим інтересам та професійним потребам НПП. Наприклад: Кучай О.В. забезпечує викладання ОК «Інформаційне забезпечення аграрної освіти та виробництва» пройшов підвищення кваліфікації «Edukacja i nauka bez granic» (Польща); Додонова В.І. ОК Філософія науки - закордонне стажування «Інтернаціоналізація вищої освіти. Організація навчального процесу та інноваційні методи навчання у вищих навчальних закладах Польщі» (Варшава, Польща) тощо. За словами НПП (зустріч 2) адміністрація передбачала цілу низку матеріальних заохочень, зокрема, відшкодування та/або преміювання за публікацію статей у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus, Web of Science. Для створення умов до наукових пошуків в ЗВО є вільний доступ до наукових видань наукометричних баз Web of Science та Scopus тощо.

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

Система мотивації та стимулювання розвитку викладацької майстерності відбувається на засадах матеріального, кар'єрного й морального заохочення та регулюється низкою локальних нормативних документів: Етичного кодексу науково-педагогічного працівника НУБІП України (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/E_Kodeks.pdf п.1.1-1.4), рейтингової системи оцінки діяльності НПП та структурних підрозділів НУБІП України (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u34/pologennya_o.pdf). Моральні заохочення застосовуються за вагомих успіхів у науково-педагогічній діяльності і передбачають нагородження за різними видами, у тому числі, якими відзначалися НПП ОНП, серед яких: – відзнаки Міністерства освіти і науки: Подяка Міністерства освіти і науки України – Сопівник Р.В (2017); знак «Відмінник освіти» – Амеліна С.М; грамота НАПН – Прохорчук П.С. (2019); – оголошення кращих НПП року за результатами опитування здобувачів, їх інтерв'ювання – Сопівник І.В (2019) (<https://nubip.edu.ua/node/70049>); – внутрішні відзнаки закладу – Васюк О.В. «Почесна грамота Університету» (2018); – за поданням адміністрації Університету на відзначення регіональними та відомчими відзнаками (<https://nubip.edu.ua/node/47510>); – переведення на посади та присвоєння вчених звань: Кучай О.В. присвоєння звання доцента (2019); Васюк О.В. – звання професора (2018) (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u18/nmo-13_o.pdf). Під час зустрічей з керівництвом закладу, НПП, адміністративним персоналом ЕГ з'ясувала, що фінансові заохочення нараховуються за сумлінну працю, зразкове виконання посадових обов'язків (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u18/pologennya_vinagoroda.pdf); за публікації у Scopus та WoS, виконання наукових досліджень, рейтингову оцінку діяльності кафедр тощо (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u18/pologennya_premiyuvannya.pdf). В Університеті запроваджено заходи, що спрямовані на стимулювання розвитку викладацької майстерності, серед яких: вебіари на базі платформи Web of Science (<https://nubip.edu.ua/node/76427>; <https://nubip.edu.ua/node/78773>; <https://nubip.edu.ua/node/%2080248>); семінари організовані випусковою кафедрою ОНП щодо підвищення педагогічної майстерності НПП (<https://nubip.edu.ua/node/85109>; <https://nubip.edu.ua/node/6180/17>; <https://nubip.edu.ua/node/6180/18>).

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

Наявність угод про співпрацю з роботодавцями, їх систематична залученість до перегляду і оновлення ОНП. Процедура конкурсного добору викладачів є прозорою та відбувається відповідно до нормативних документів. В Університеті діє чітка система матеріального та морального заохочення викладачів, що сприяє їх професійному розвитку та вдосконаленню викладацької майстерності. Залученість до аудиторних занять внутрішніх та зовнішніх роботодавців, видатних вітчизняних та закордонних фахівців.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

Залучення до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців до викладання за ОНП здійснюється, переважно, у вигляді окремих лекцій, заходів тощо. Пропонуємо розробити план задіяності провідних фахівців, роботодавців до аудиторних занять відповідно до конкретних ОК та ВК, а також спрямовані на формування ПР за даною ОНП, що є необхідною умовою підвищення якості підготовки здобувачів.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

Зважаючи на узгодженість усіх підкритеріїв Критерію 6, наведені сильні сторони і позитивні практики (система матеріального та морального заохочення викладачів, залученість до перегляду ОНП роботодавців, запрошення до проведення лекцій вітчизняних та закордонних фахівців та надані рекомендації тощо), наявність слабких сторін, які можуть бути швидко усунені, а також рекомендації щодо подальшого удосконалення ОНП «Освітні, педагогічні науки», керуючись підходом, орієнтованим на удосконалення, у контексті критерію 6 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Освітні, педагогічні науки» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню В за критерієм 6.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

За результатами проведених фокус-груп (зустрічі 1, 5, огляд матеріально-технічної бази та резервна зустріч) було встановлено, що в університеті фінансові, матеріально-технічні ресурси та навчально-методичне забезпечення є достатніми для досягнення визначених освітньою програмою цілей та ПРН. Зокрема, здобувачі освіти мають змогу користуватися гуртожитком, науковою бібліотекою, яка оснащена робочими місцями та комп'ютерами, навчально-методичною літературою, що представлена в аудиторіях. Навчальний корпус 3, у якому загалом відбувається освітній процес за ОНП (за винятком навчання осіб з особливими освітніми потребами - тоді навчання проводиться у корпусі 1) має аудиторії з мультимедійними засобами, навчально-науковий центр синхронного перекладу, навчальні лабораторії "Microsoft Imagine Academy", "Cisco Acsdemy" (у останніх займаються студенти, які обрали вибірково дисципліни "Мультимедійні технології в освіті", "Інноваційні технології в освіті тощо"). Крім того, ЗВО було продемонстровано наявність Навчальних лабораторій інтелектуальних інформаційних систем, 3D моделювання та друку. На сайті НУБіП розлого подано інформацію щодо розподілу фінансових ресурсів, що спрямовані зокрема й на оновлення матеріально-технічних ресурсів (придбання обладнання і предметів довгострокового користування, ремонт житлового фонду (приміщень) тощо) (<https://nubip.edu.ua/node/13300>), інформацію про матеріально-технічне забезпечення кафедри педагогіки (<https://youtu.be/UhHo5xVDxtA>). На сайті кафедри педагогіки (рубрика «Аспірантура 011 Освітні, педагогічні науки») розміщено робочі програми та силабуси обов'язкових компонентів ОНП та анотації вибірових дисциплін (<https://nubip.edu.ua/node/103754>). Слід зауважити, що в НУБіП існує два типи бібліотек: цифрова та електронна. Перша (<http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/>), пропонує електронний доступ до монографій, навчально-методичних матеріалів, підручників та посібників, наукових журналів та збірок видань, друга (<https://nubip.edu.ua/node/17325>) надає доступ тільки з локальної мережі університету до кваліфікаційних робіт, монографій, навчальних посібників та підручників тощо, вони мають більше 1027000 примірників. Окрім цього, надається безкоштовний доступ до світових інформаційних ресурсів Web of Science, Scopus Ebscopublishing, Science Direct, Bentham Science (з локальної мережі університету), (<https://nubip.edu.ua/node/39060>). На думку ЕГ, наявність окремо доступу з локальної мережі як до електронної бібліотеки, так і до світових ресурсів частково обмежує доступ здобувачів під час навчання на дистанційній чи змішаній формі. Однак, під час зустріч 7 директорка Наукової бібліотеки Кішак Т.С. повідомила, що бібліотека сприяє поширенню навчально-методичної літератури з електронної бібліотеки шляхом запровадження сервісу електронної доставки документів, а також є служба інформаційного моніторингу, що за ключовими словами шукає наукову літературу в світових ресурсах та надсилає заявнику.

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

У ЗВО науково-педагогічні працівники та здобувачі ОНП мають безоплатний доступ до всієї інфраструктури ЗВО: навчальних корпусів, гуртожитків студентського містечка (<https://nubip.edu.ua/node/4214>), наукової бібліотеки (<https://nubip.edu.ua/structure/library>), закладів харчування університету (<https://nubip.edu.ua/node/7617>), Центру соціально-психологічної служби, Центру соціально-психологічної реабілітації. Окрім цього, надається безкоштовний доступ до бібліотечних та інформаційних фондів (має як загальний доступ, так і доступ тільки з локальної мережі інтернет), світових інформаційних ресурсів Web of Science, Scopus Ebscopublishing, Science Direct, Bentham Science (<https://nubip.edu.ua/node/39060>) (з локальної мережі університету). Здобувачі ОНП мають можливості безкоштовної апробації результатів дисертаційних досліджень – публікації тез у збірниках

конференцій, статей в журналі категорії Б “Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія” (<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica>) і “Міжнародний філологічний часопис” (<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Filol>), в чому ЕГ мала можливість пересвідчитися під час фокус-групи з керівництвом та менеджментом ЗВО. Кафедрою педагогіки організовуються різного рівня конференції, що забезпечує можливість апробації. На території ЗВО є вільний, безоплатний доступ до мережі WI-FI. Утім ЕГ констатує, що наявність доступу до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми є частковим, адже окремі ресурси доступні лише з локальної мережі НУБіП, що може обмежувати доступ здобувачів до інформації під час дистанційної чи змішаної форми навчання. Проте, під час спілкування із директором Наукової бібліотеки Кішак Т.С. (зустріч 7) було з'ясовано, що бібліотека сприяє вирішенню цього питання шляхом запровадження сервісу електронної доставки документів, служби інформаційного моніторингу.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

У ЗВО діє “Порядок опитування здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, аналізу та представлення результатів опитування” (<https://cutt.ly/aPRqVVM>), “Положення про порядок поселення (переселення, виселення) студентів та аспірантів (докторантів) університету в гуртожитках студмістечка НУБіП” (<https://cutt.ly/iPreUeh>), існує відділ пожежної безпеки (<https://nubip.edu.ua/node/55311>). Під час спілкування зі здобувачами (зустріч 4,5) ЕГ з'ясовано, що задоволення своїх потреб та інтересів аспіранти пов'язують із можливостями брати участь у наукових заходах кафедри, надання соціально-психологічної підтримки (Центру соціально-психологічної служби, Центру соціально-психологічної реабілітації), користуватися навчальними лабораторіями, записатися у спортивні секції та оздоровчі групи (<https://nubip.edu.ua/node/4220>), участі у РМУ. У анкетуваннях (<https://nubip.edu.ua/node/90928/18>) порушено питання, які зорієнтовані на виявлення рівня задоволеності потреб аспірантів, зокрема інформаційної наповненості сайту, організації спілкування з відділом аспірантури, НПП, науковими керівниками та гарантом. Однак, ЕГ наголошує, що анкети є узагальненими за усіма ОНП, а отже, не можливо визначити релевантність таких опитувань. Крім того, в анкетуванні немає відкритих питань, що порушували б питання врахування інтересів здобувачів, безпеки освітнього середовища для життя та здоров'я аспірантів. ЕГ рекомендує: опитування аспірантів проводити за кожною окремою ОНП.

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

Під час зустрічей із фокус-групами ЕГ з'ясовано, що наукові керівники надають інформаційну підтримку здобувачам щодо аспектів: дотримання культури академічної доброчесності, участі в конференціях тощо. Відділ аспірантури, Наукова бібліотека, кафедра педагогіки НУБіП й Рада аспірантів НУБіП України, Центр соціально-психологічної служби, Центр соціально-психологічної реабілітації надають консультативну підтримку здобувачам ОНП у межах їх компетенції (зустрічі 3,4,5). Соціальну підтримку здійснює відділ соціальної роботи (<https://nubip.edu.ua/node/12433>), первинна профспілкова організація студентів та аспірантів. Інформаційна підтримка забезпечується на офіційному сайті університету (<https://nubip.edu.ua/about>), кафедри (<https://nubip.edu.ua/node/103754>), відділу аспірантури (<https://nubip.edu.ua/node/90928>).

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

У “Положенні про організацію освітнього процесу підготовки доктора філософії (PhD) в НУБіП” (<https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u347/2016.pdf>) прописано, що ЗВО забезпечує можливості створення умов для здобуття якісної освіти людям з особливими потребами. Більш детально такі умови (створення інклюзивного освітнього середовища; забезпечення необхідними навчально-методичними матеріалами та інформаційно-комунікаційними технологіями для організації навчального процесу; застосування в освітньому процесі найбільш прийнятних для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами методів і способів спілкування, в тому числі української жестової мови, рельєфно-крапкового шрифту (шрифту Брайля) із залученням відповідних фахівців і науково-педагогічних працівників тощо) описані в “Положенні про організацію освітнього процесу в НУБіП України” (<https://cutt.ly/2PRydoH>), окрім цього у ньому прописана організація інклюзивного навчання п.4. У Правилах прийому на навчання до аспірантури НУБіП як 2021 (<https://cutt.ly/VPE1Qhs>) так і 2022 (<https://cutt.ly/mPE2ip0>) прописано обов'язковість надання медичної довідки (тобто можна встановити факт чи особа потребує особливих умов під час вступу), однак ЕГ констатує, що у Правилах прийому не зазначено про можливість створення особливих умов для складання вступних випробувань особам з обмеженими можливостями. Крім того, у заяві вступника (<https://cutt.ly/NPE2Z5o>) також не відображено цієї складової. Під час огляду матеріально-технічної бази ЕГ пересвідчилась, що у НУБіП створено умови для реалізації права на освіту особам з особливими освітніми потребами. ЕГ рекомендує: переглянути Правила прийому на навчання до аспірантури НУБіП та заяву вступника на можливість внесення корективів щодо прийому осіб з обмеженими можливостями.

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

У ЗВО політика та процедури вирішення конфліктних ситуацій регулюється “Положенням про попередження та протидію сексуальним домаганням і дискримінації в НУБіП” (<https://cutt.ly/wPMlw3a>), діє Комісія з попередження і боротьби із сексуальним домаганням та дискримінацією, яка надає інформативну та консультативну підтримку керівництву структурних підрозділів щодо попередження їх, отримує та розглядає скарги. Діє Антикорупційна програма НУБіП (<https://cutt.ly/UPMzt9K>), “Положення про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України” (<https://cutt.ly/8PMzRPx>), “Етичний кодекс НПП” (<https://cutt.ly/aPMWU97>), у “Положенні про організацію освітнього процесу в НУБіП України” (<https://cutt.ly/2PRydoh>) п.8 описано процедуру апеляцій здобувачів вищої освіти за результатами складання екзаменів. На сайті університету є відомості про скриньку довіри НУБіП (<https://nubip.edu.ua/node/1621/20>), а також покликання на скриньку довіри МОН (<https://cutt.ly/gPMWCNl>), подано інформацію щодо проведення опитувань на виявлення рівня обізнаності з локальними документами (<https://cutt.ly/1PMINV6>). У ході зустрічей зі здобувачами ЕГ з'ясовано, що здобувачі обізнані про наявність локальних документів, скриньок довіри, однак не повною мірою орієнтуються у практичному застосування тих чи інших нормативних положень.

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

ОНП на достатньому рівні забезпечена навчально-методичними ресурсами, матеріально-технічною базою. НУБіП на належному рівні забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою. ЗВО забезпечує можливість безкоштовної апробації результатів дисертаційних досліджень – публікації тез у збірниках конференцій, статей в фаховому журналі категорії Б НУБіП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

Недостатня обізнаність здобувачів ОНП з практичним застосуванням локальних документів, в яких описано процедури вирішення конфліктних ситуацій, оскарження результатів оцінювання. Наявність доступу до електронної бібліотеки, світових інформаційних ресурсів з локальної мережі інтернет. Обмежений перелік питань в анкетуваннях здобувачів, що не передбачає таких, які, зокрема, пов'язані із врахуванням інтересів здобувачів, виявленням безпеки для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, задоволеності матеріально-технічною базою ЗВО. Загальний аналіз анкетувань. ЕГ рекомендує: опитування аспірантів проводити за кожною окремою ОНП; переглянути Правила прийому на навчання до аспірантури НУБіП та заяву вступника на можливість внесення корективів щодо прийому осіб з обмеженими можливостями

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

Цілісність встановлених релевантних фактів та їх контексту дає можливість зробити висновок про загальну відповідність усіх підкритеріїв Критерія 7 встановленим вимогам. Утім ЕГ констатує наявність часткового ознайомлення здобувачів ОП із документами, що регулюють питання вирішення конфліктних ситуацій; відсутність опитувань серед здобувачів із виявлення інтересів, безпеки для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, задоволеності матеріально-технічною базою ЗВО; доступ до електронної бібліотеки та світових інформаційних ресурсів з локальної мережі інтернет. Виявлені недоліки не є критичними, їхнє усунення сприятиме підвищенню якості навчання за ОНП.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

Процедури розробки, затвердження, моніторингу та систематичного перегляду ОНП у НУБіП відбуваються відповідно до “Положення про освітньо-наукові програми підготовки докторів філософії в НУБіП” (<https://cutt.ly/3P1fsQ>), “Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у НУБіП” (<https://cutt.ly/fP9AePo>) та згідно з іншими нормативними документами, описаними у СО. У ЗВО є практика моніторингу - проведення моніторингу щодо структурованості ОНП (<https://nubip.edu.ua/node/90928/18>), моніторинг якості різних суб'єктів навчання (НПП, наукових керівників, відділу аспірантури, роботи гаранта), обговорення (протоколи №4 від 26.12.2019; № 10 від 10.04.2019 тощо ([blob:https://office.naq.gov.ua/08388bed-479b-4fc3-b609-ecb7a007b3ed](https://office.naq.gov.ua/08388bed-479b-4fc3-b609-ecb7a007b3ed))), існує координація дій гарантів ОП/ОНП НУБіП через науково-методичну раду гарантів (<https://nubip.edu.ua/node/93301>). Проєкт ОНП_20 опублікований на сайті аспірантури та має зворотній зв'язок - пошту гаранта (<https://nubip.edu.ua/node/103754>). Експертна група через аналіз наданих документів та під час зустрічей зі здобувачами, роботодавцями підтверджує, що ЗВО дотримується процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОНП. Зокрема, згідно з локальними документами проводилося самообстеження (відповідь на запит 1), на засіданні кафедри педагогіки, Ради аспірантів, засіданні навчально-методичної ради обговорювалися зміни в ОНП: внесення ОК6 “Цілісний світогляд та сталий розвиток” (Канішевська Л. В.), включення дослідницького блоку для роботи над дисертаційним дослідженням (Смоляк П.О.), зміни дисципліни “Критичне мислення” на “Критичне та креативне мислення” (Шеховцова-Бурянова В.А.). Однак, ЕГ констатує що проведення моніторингу, що висвітлений на сайті (<https://nubip.edu.ua/node/90928/18>) не відображає моніторингу саме цієї ОНП (представлений аналіз охоплює усі ОНП, що є у ЗВО). ЗВО надано аналіз анкетування 2018,2019,2021 після проведення сесії ([blob:https://office.naq.gov.ua/555eb3ae-bb73-4bfo-b066-00a82bbc66fc](https://office.naq.gov.ua/555eb3ae-bb73-4bfo-b066-00a82bbc66fc)), однак, у них, на думку ЕГ, міститься деяка неузгодженість між кількістю здобувачів на курсі та їх представленням у анкетуванні, зокрема у СО у 2018-2019 році не було здобувачів (в анкетування 2018 взяло участь 4 студента); у 2019-2020 - 1 здобувач (в анкетуванні 2019 взяло участь 5 студентів).

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Під час зустрічей 4,5 (інформацію надано Прохорчуком О., Шеховцовою-Буряновою В) та результати опрацювання представлених ЗВО документів ([blob:https://office.naq.gov.ua/08388bed-479b-4fc3-b609-ecb7a007b3ed](https://office.naq.gov.ua/08388bed-479b-4fc3-b609-ecb7a007b3ed)) ЕГ встановлено, що здобувачі освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування, Раду аспірантів у цілому залучені до процесу періодичного перегляду. Рада аспірантів представляє (Положення про Раду аспірантів (<https://cutt.ly/pPRJGIX>)) інтереси здобувачів на Вченій раді НУБіП та вчених радах структурних підрозділів, координаційній раді, на зустрічах Спільки молодих учених з керівництвом; інформує аспірантів про можливі заходи (онлайн-семінари, конференції, збори тощо), аспіранти входять до складу проєктної групи ОНП.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Залучення стейкхолдерів на ОНП відбувається шляхом надання відгуків, рецензій (<https://office.naq.gov.ua/f193b76b-bd9d-4ccb-a9cd-4e2b2dc3d59c>), участь у засіданні кафедр (протоколи № 4 від 10.03.2017; № 11 від 26.12.2018; №10 від 26.05.2020 тощо). Під час фокус-групи роботодавці повідомили, що вони можуть надавати пропозиції й у неформальному вигляді, зокрема під час участі у Клубі аграрного та освітньо-наукового консалтингу. ЗВО запрошує як зарубіжних так і вітчизняних учених та фахівців галузі (Егідіуса Варейкіса, Шербак О. І., Іщенко Т. Д. тощо) для проведення гостьових лекцій на ОНП. У НУБіП діє Рада роботодавців (<https://cutt.ly/DP9T7VG>), основним завданням якої є підвищення іміджу Університету на ринку освітніх послуг України; прогнозування потреб ринку праці у фахівців відповідної спеціальності (спеціалізації); надання пропозицій щодо удосконалення професійних вимог до фахівців спеціальності (спеціалізації); оцінка якості навчальних планів і програм підготовки фахівців; участь у розробці змісту, інформаційно-методичного і матеріально-технічного забезпечення вибіркової складової навчальних планів та програм підготовки фахівців тощо (див. п. 4.7. “Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у НУБіП” (<https://cutt.ly/fP9AePo>)).

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

У ЗВО існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників, що було підтверджено під час резервної зустрічі А. Санченком. ЗВО надає можливість працевлаштування аспірантам на кафедрах, а також в окремих структурних підрозділах про що повідомив Р. Сопівником (зустріч 3). Крім того, у НУБіП існує опитування випускників, зокрема й щодо працевлаштування (<https://cutt.ly/oP9Puu3>), а також подано вакансії, які потребує сам ЗВО (<https://cutt.ly/gP9Pvw9>). Однак інформація щодо працевлаштування випускників

ОНП на сайті не оприлюднена. ЕГ рекомендує висвітлювати відомості про працевлаштування випускників ОНП на сайті ЗВО.

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

Забезпечення якості у ЗВО регламентується положенням “Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у НУБіП” (<https://cutt.ly/fP9AePo>). У НУБіП за своєчасність та оперативність реагування на виявлені недоліки в ОНП та освітній діяльності відповідають гаранті та проєктна група ОНП, відділ аспірантури, НПП та інші структурні підрозділи, які описані у СО. Ця інформація була підтверджена В. Л. Вакуленком під час резервної зустрічі. Зокрема, ними проводяться анкетування, бесіди, що дозволяють визначити перспективи удосконалення. Однак ЕГ неодноразово наголошувала, що не зрозумілим є аналіз анкетувань (<https://nubip.edu.ua/node/90928/18>), оскільки вони репрезентують відповіді усіх ОНП. У інших анкетуваннях (<blob:https://office.naq.gov.ua/555eb3ae-bb73-4bfo-bo66-00a82bbc66fc>) вистрнчено представлені побажання аспірантів, зокрема посилити практичну складову, використовувати засоби ІКТ, дисципліну “Викладання і навчання у сучасній вищій освіті” проводити раніше за саму викладацьку практику (анкетування 2020). Пропозиції враховані таким чином: дисципліни педагогічного спрямування викладаються до проведення практики, збільшено обсяг практичних та самостійних (адже в анкетуваннях 2021 - здобувачі пропонують зменшити їх). Під час зустрічей 2, 5, резервної зустрічі представниками ЗВО неодноразово зазначалося, що засідання щодо удосконалення ОНП, обговорення пропозицій, виявлених недоліків здійснюється два рази на рік.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Інформація щодо врахування зауважень і пропозицій попередніх акредитацій та результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти відсутня, оскільки ОНП «Освітні педагогічні науки» акредитується вперше. Однак, ЗВО наголосив, що за попередніми акредитаціями інших ОНП /ОНП було оновлено деякі положення, інформація про які розлого подано в самоаналізі ЗВО.

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

Під час аналізу нормативних документів та дистанційного акредитаційного візиту ЕГ було встановлено, що в ЗВО формується культура якості: моніторинг ОНП із залученням усіх зацікавлених сторін; дотримання академічної доброчесності (“Положення про академічну доброчесність” (<https://nubip.edu.ua/node/12654>, п. 29), “Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату” (<https://nubip.edu.ua/node/12654>, п. 40)), принципів та процедур забезпечення якості (“Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у НУБіП” (<https://cutt.ly/fP9AePo>)). До забезпечення внутрішньої системи якості освіти залучені всі учасники академічної спільноти (НПП, аспіранти, відділ аспірантури, кадрів, деканати тощо) аспект їхньої відповідальності представлений у СО. Окрім того, слід наголосити НПП входять до складу робочої групи із перегляду ОНП, Учена рада університету визначає систему та затверджує процедури внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Культура якості спостерігається також в намаганні ЗВО враховувати думки стейкхолдерів та здобувачів.

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

Сильними сторонами ОНП за даним критерієм є дотримання ЗВО визначених ним процедур розроблення і періодичного перегляду ОНП з урахуванням потреб та пропозицій усіх зацікавлених осіб. Наявність у ЗВО Ради роботодавців та Науково-методичної ради гарантів. Формується культура якості, яка сприяє розвитку ОНП та освітньої діяльності за цією програмою.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

ЗВО частково висвітлює відомості щодо попередніх акредитацій (відсутні покликання на звіт ЕГ, ГЕР тощо). Експертна група рекомендує: розміщати повні відомості (звіти ЕГ, ГЕР тощо) про попередні акредитації на сайті ЗВО.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

Освітньо-наукова програма має значний рівень узгодженості із якісними характеристиками за підкритеріями. Врахування пропозицій ЕГ лише посилить її конкурентні переваги.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

На сайті ЗВО оприлюднено чіткі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки учасників освітнього процесу. Розділ офіційні документи (<https://nubip.edu.ua/node/13300>) висвітлює інформацію про Статут університету, положень що стосуються НПП та співробітників університету, структурних підрозділів. Положення, що регулюють права та обов'язки здобувачів PhD, описують організацію їх освітнього процесу подано в окремій рубриці на сайті відділу аспірантури (<https://nubip.edu.ua/node/90928/4>), зокрема представлені "Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у НУБіП" (<https://cutt.ly/VPEXJlj>), "Положення про організацію освітнього процесу підготовки доктора філософії у НУБіП" (<https://cutt.ly/VAqtLTb>), "Положення про порядок реалізації аспірантами Національного університету біоресурсів і природокористування України права на вільний вибір навчальних дисциплін" (<https://cutt.ly/hAqt9be>) тощо. Під час інтерв'ювання суб'єктів освітнього процесу (зустріч 2, 4) ЕГ встановлено, що загалом правила і процедури є зрозумілими, під час реалізації ОНП їх у цілому дотримуються (не повною мірою орієнтуються у практичному застосування тих чи інших нормативних положень, що стосуються оскарження результатів, вирішення конфліктних ситуацій тощо). Проте, ЕГ звертає увагу на відсутність критеріїв оцінювання різних видів робіт у робочих програмах ОК.

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін.

У ЗВО існує практика оприлюднення ОНП та навчальних планів з метою отримання пропозицій та зауважень (<https://nubip.edu.ua/node/103754>), що супроводжуються зворотнім зв'язком (їх можна надсилати на пошту гарантові). Під час зустрічі з роботодавцями з'ясовано, що вони не обізнанні де розташований проект ОНП, однак було пояснено, що ОНП надавався їм у різних форматах, тому потреби пошуку його на сайті не виникало

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

ОНП «Освітні, педагогічні науки» оприлюднена на сайті ЗВО (<https://nubip.edu.ua/node/90928/9>). На сайті представлено силабуси та робочі програми обов'язкових (<https://nubip.edu.ua/node/90928/13>) та вибіркового дисциплін (<https://nubip.edu.ua/node/90928/14>), навчальні плани (<https://nubip.edu.ua/node/90928/10>), інформацію про викладачів та аспірантів, рецензії на ОНП (<https://nubip.edu.ua/node/103754>), правила прийому до аспірантури в НУБіП (<https://nubip.edu.ua/node/90928/2>), розклад (<https://cutt.ly/mAewXyd>). Для обговорення запропоновані оновлені Положення (<https://nubip.edu.ua/node/90928/22>), а також проекти ОНП з метою отримання пропозицій та зауважень (<https://nubip.edu.ua/node/103754>). Однак, ЕГ констатує, що на сайті не представлено ОНП попередніх років, що дало б змогу простежити динаміку змін. Обсяг інформації, представленої на сайті, є достатнім для інформування різних груп стейкхолдерів та усвідомленого обрання ОНП майбутніми абітурієнтами.

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

До позитивної практики ЗВО можна віднести достовірність оприлюдненої на сайті ЗВО інформації про ОНП в обсязі, достатньому для інформування різних груп зацікавлених сторін. ЕГ констатує інформативне наповнення сайту, публічність інформації, наповнення сайту інформацією про ОНП. Різні групи стейкхолдерів мають можливість надавати свої пропозиції.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

Відсутність архіву ОНП, семестрового розкладу на сайті ЗВО. Відсутність критеріїв оцінювання різних видів робіт у робочих програмах ОК. ЕГ рекомендує: у робочих програмах прописати (визначити) чіткі критерії оцінювання різних видів робіт; – не видаляти з сайту ЗВО проекти ОНП, розміщувати їх разом з удосконаленою, затвердженою в установленому порядку ОНП, з метою увиразнення внесених змін.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

На сайті ЗВО оприлюднено чіткі політики й процедури, що регулюють права й обов'язки учасників освітнього процесу. Сайт ЗВО інформативний, містить необхідну інформацію для різних груп стейкхолдерів. На зниження оцінки за критерієм, вплинула відсутність критеріїв оцінювання різних видів робіт у робочих програмах ОК, відсутність на сайті архіву ОНП на сайті ЗВО. Недоліки за критерієм можуть бути усунуті найближчим часом. ЕГ визначила відповідність ОНП за критерієм 9 рівню В.

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

У СО ОНП стверджується повноцінне дотримання означеного критерію через визначені загальні та спеціальні ОК, можливість опанування здобувачами вибірових дисциплін (25%). Становленню науковця, на думку НПП мають сприяти ОК1 та ОК5. У СО зазначено, вибірові дисципліни відбивають наукове спрямування досліджень аспірантів (Медяник Г. та Лунгу Ю. відповідають ВК6; Овдій Н. – ВК9, ВК11; Будегай В. – ВК05; Смоляк П., Васильківський І. – ВК04; Діра Н. – ОК06). Наукові інтереси аспірантів відображені у їхніх CV (<https://nubip.edu.ua/node/103754>). Утім ЕГ зазначає, що за поданим Університетом посиланням складно встановити рік (курс), форму навчання здобувачів та їхню загальну кількість. Відповідно до СО за спеціальністю у 2021-2022 н. р. навчаються 10 аспірантів; таку саме кількість CV аспірантів розміщено і на відповідній сторінці кафедри. Під час спілкування аспірантів із ЕГ здобувачі обґрунтували своє уподобання вибірових дисциплін, вибір теми дослідження відповідно до власних потреб, вичерпність змісту науково-освітньої програми. Відзначаючи позитивність існування CV аспірантів, ЕГ констатує відсутність у них інформації щодо попереднього фаху аспірантів, що не дозволяє встановити пролонгованість наукового пошуку здобувача. Також пересторогу ЕГ викликає той факт, що теми аспірантів (напрями їхніх досліджень) лише частково відбивають пріоритетні наукові напрями, що зазначені на сайті кафедри педагогіки (<https://nubip.edu.ua/node/103754>). Тут представлені 8 напрямів “наукове ядро” яких становлять аграрні заклади вищої та фахової передвищої освіти. Лише одна тема з-поміж 10 тем аспірантів, що вчаться за означеною програмою (тобто 1/10) та 2 теми вже захищених дисертацій мають зазначене (аграрне) спрямування. Відповідно до елементарної логіки, ЕГ пропонує проектній групі: або прибрати виключно аграрне спрямування тем, або розширити перелік наукових напрямів досліджень аспірантів.

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напрямові досліджень наукових керівників.

У СО ОНП 011 освітні, педагогічні науки вказано, що у своєму виборі тем дослідження аспіранти орієнтуються на сферу наукових досліджень пропонованих наукових керівників, та подано відповідне посилання на портфоліо наукових керівників (<https://nubip.edu.ua/node/103754>). ЕГ констатує, що подане Університетом посилання містить інформацію про всіх (6) наукових керівників. Звернення до CV-матеріалів та зведеної таблиці відповідності тем аспірантів напряму наукового пошуку їхніх наукових керівників дозволило встановити відповідність тем дисертацій аспірантів напряму досліджень їхніх керівників. Зокрема, до кола наукових інтересів: д-ра наук Р.Сопівника входять

питання загальної теорії виховання та підготовки фахівців агропромислової галузі (дотичні теми аспірантів П.Смоляка, І.Мунтяну та А.Петріва); д-ра наук І.Сопівник входять питання виховання особистості, професійна підготовка майбутніх соціальних працівників (соціальних педагогів) (дотична тема аспірантки Н.Овдій); д-ра наук В.Дьоміної входять питання лінгвокультурології та, менеджменту (дотична тема аспірантки Ю.Лунгу) та ін. Наукові керівники мають публікації у виданнях, що входять до наукометричних баз Scopus, WoS. Публікації наукових керівників, їхній досвід наукової та методичної роботи переконливо свідчать про можливість здійснення якісної підготовки здобувачів PhD. Позитивною практикою є наявність спільних публікацій із аспірантами наукових публікацій д-ра наук І.Буцика (асп. Н.Шакун), д-ра наук О.Кучая (асп. В.Швиденко). ЕГ рекомендує продовжувати означену практику і надалі.

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

У НБУіП є «Порядок використання коштів, передбачених для надання матеріальної допомоги та заохочення (преміювання) студентів та аспірантів НУБіП». Здобувачі ОНП мають можливість апробувати результати своїх наукових досліджень в фахових виданнях категорії Б «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія» (<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica>) і «Міжнародний філологічний часопис» (<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Filol>). У ЗВО регулярно проводиться низка науково-практичних конференцій, семінарів для молодих вчених (<https://nubip.edu.ua/node/99792>, <https://nubip.edu.ua/node/50625>, <https://nubip.edu.ua/node/1621/7>), у яких апробують і свої результати здобувачі (Н. М. Овідій, В. А. Будегай, А. Б. Петрів та ін.). Загалом, на думку аспірантів, можливостей для апробації результатів достатньо, а випускова кафедра є дуже активним організатором різноманітних заходів. Під час огляду матеріально-технічної бази ЕГ мала можливість переконатися, що здобувачі ОНП мають необхідне ресурсне забезпечення для якісної підготовки та презентації результатів наукових досліджень. У них є можливість безоплатно користуватися наукометричними базами Scopus і Web of Science (з локальної мережі), обговорювати наукові результати досліджень в сучасно обладнаних аудиторіях.

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проектах тощо.

У ЗВО функціонує центр міжнародної діяльності (<https://nubip.edu.ua/node/4248>). Інформацію щодо можливості закордонних стажувань і практик розміщено на сайті ЗВО (<https://nubip.edu.ua/node/13>). Здобувачі ОНП мають змогу долучитися до міжнародної академічної спільноти шляхом публікацій у закордонних виданнях Польщі (Ю. К. Лунгун, Г. А. Медяник), Естонії (П. О. Смоляк) Японії (Н. М. Овідій), а також участі у міжнародних конференціях України (П.О. Смоляк, А. Б. Петрів та ін.). Здобувачка Н. А. Шакун брала участь у Міжнародній зимовій школі «Соціальні та культурні аспекти Європейських студій» в рамках імплементації проекту Кафедра Жана Монне (SCAES). Крім того, здобувачам пропонуються участі у програмах академічної мобільності (зі слів О. М. Лабенко - резервна зустріч). Слід зауважити, що на час експертизи жоден аспірант поки не брав участь в міжнародних дослідницьких проектах та програмах академічної мобільності. Тому питання академічної (міжнародної) активності аспірантів не є вирішеним. Утім, детальне вивчення публікаційної активності аспірантів змушує ЕГ зробити зауваження щодо доцільності публікацій аспірантами одних і тих самих статей у співавторстві, та ще і в одному виданні (окрема здобувачка Ю. Лунгу має такі публікації: 1) Yuliia Lunhu, Boitsova Mariia, тези "Soft skills as a must in today's job market" до конференції "Language, business and law, intercultural communication: challenges of today", 7-8 травня, 2021; 2) Yuliia Lunhu, Karmazina Kate, тези "Soft skills as a must in today's job market" до конференції "Language, business and law, intercultural communication: challenges of today", 7-8 травня, 2021; 3) Yuliia Lunhu, Krynytska Yelyzaveta, тези "Information and communication technologies (ICT)" до конференції "Language, business and law, intercultural communication: challenges of today", 7-8 травня, 2021). ЕГ звертає увагу на важливості здійснення контролю щодо публікаційної активності аспірантів з боку їхніх наукових керівників. Незрозумілим для ЕГ видається той факт, що здобувачі в одній і тій самій конференції публікують тези з різними співавторами, подекуди з однаковими темами. Зокрема здобувачка Ю. К. Лунгун має такі публікації: 1) Yuliia Lunhu, Boitsova Mariia, тези "Soft skills as a must in today's job market" до конференції "Language, business and law, intercultural communication: challenges of today", 7-8 травня, 2021; 2) Yuliia Lunhu, Karmazina Kate, тези "Soft skills as a must in today's job market" до конференції "Language, business and law, intercultural communication: challenges of today", 7-8 травня, 2021; 3) Yuliia Lunhu, Krynytska Yelyzaveta, тези "Information and communication technologies (ICT)" до конференції "Language, business and law, intercultural communication: challenges of today", 7-8 травня, 2021.

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

За даною ОНП наявна практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких практично впроваджуються та публікуються. ЕГ констатує, що більшість наукових керівників аспірантів беруть

участь у виконанні у дослідницьких проєктів, є їх керівниками та/або виконавцями: Сопівник Р. В. - науковий керівник НДР №0115U003561 «Теоретико методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних ЗВО» (2015-2023 рр.); Кучай О.В. - науковий керівник НДР №0122U000721 «Теоретичні і методичні основи організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої та вищої освіти»; Дьоміна В.В. і Демченко І.І. виконавиці НДР №0118U004694 «Розвиток педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти в умовах освітніх трансформацій» (2018-2023 рр.); Сопівник І. В. - «Розробка новітньої концепції іншомовної підготовки різних категорій дорослих у процесі неформальної освіти» (№ 110/550-пр); «Підготовка соціальних педагогів/працівників до роботи з населенням, постраждалим від Чорнобильської катастрофи»; «Професійна підготовка соціальних працівників до роботи з інформування населення, постраждалого від надзвичайних ситуацій» (№ 110/6-пр-2018) (Наказ МОН № 1461 від 29.12.2021 р.). Сопівник Р.В., Сопівник І.В. є учасниками міжнародного україно-польського наукового проєкту «Ціннісні орієнтації сучасної молоді» (угода №17-251 від 1.12.2017 р.), результати якого впровадженні в освітній процес при підготовці ОК «Ціннісний світогляд та сталий розвиток» (запит ЕГ, додаток 7). Результати наукової діяльності керівників регулярно публікуються, про що свідчить інформація на сайті кафедри педагогіки викладена у портфоліо наукових керівників та їх профілях у Google Academy <https://nubip.edu.ua/node/103754>.

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

Політика дотримання академічної доброчесності в НУБіП Україна регулюється: Положенням про академічну доброчесність (<https://nubip.edu.ua/node/12654> , п. 29); Положенням про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату (<https://nubip.edu.ua/node/12654> , п. 40); діяльністю комісії з етики та академічної доброчесності (наказ ректора №871 від 06.08.2018 р.; <https://nubip.edu.ua/node/101480>). Під час зустрічей з НПП, академічним персоналом, ЕГ встановила, що всі навчально-методичні та наукові роботи здобувачів та їх наукових керівників розміщуються в репозиторії Університету та підлягають перевірці на наявність плагіату (StrikePlagiarism і UNICHECK). Відділ наукової атестації здійснює перевірку дисертацій аспірантів на наявність плагіату. У перший місяць навчання за ОНП здобувачів знайомлять із нормативною базою ЗВО щодо академічної доброчесності, після чого вони засвідчують свою згоду дотримуватися правил академічної доброчесності підписом на Декларації про академічну доброчесність. Про що повідомили ЕГ під час зустрічі аспіранти (зустріч 4) https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u278/portfolio_shakun.pdf. Закладом запроваджено систему заходів щодо дотримання академічної доброчесності за ОНП 011 Освітні, педагогічні науки (запит ЕГ, додаток 8). Організуються навчальні тренінги щодо належного оформлення посилань на використані джерела (<https://nubip.edu.ua/node/92291>); проводяться семінари з дотримання академічної доброчесності (<https://nubip.edu.ua/node/104707>); розроблено онлайн-курси щодо академічної доброчесності (<https://nubip.edu.ua/node/82783>) тощо.

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

В університеті створено наукове середовище, яке загалом сприяє формуванню у аспірантів відповідних навичок наукового пошуку та презентації власних результатів дослідження. У контексті оцінки «критичної маси» ЕГ дотримується рекомендацій Національного агентства, щодо визнання кращою практикою проходження ЗВО (науковою установою) наукової атестації відповідно до критеріїв і процедури, яку встановлює МОН. НУБіП пройшов наукову атестацію за напрямом «Суспільні науки» (Наказ МОН України від 25 березня 2021 № 372).

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

ЕГ відзначає: необхідність у вдосконаленні ОНП щодо більшої відповідності науковим потребам аспірантів; з огляду на потужність кадрового складу НУБіП потребує удосконалення система призначення наукових керівників щодо відповідності напрямів їхніх досліджень темам кваліфікаційних робіт аспірантів; важливість сприяння кафедр у проведенні аспірантами експериментальних досліджень. ЕГ пропонує поширювати інформацію про науковий поступ аспірантів на сайті університету. Оскільки наразі спостерігається незначна кількість публікацій аспірантів у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus s Web of Science, ЕГ рекомендує підвищити їхню публікаційну активність, а також популяризувати наукові здобутки керівників та аспірантів у цих виданнях. Науковим керівникам аспірантів варто долучати їх до проєктної діяльності. Наявність системи внутрішнього забезпечення доброчесності має стосуватися як аспірантів, так і їхніх наукових керівників.

Рівень відповідності Критерію 10.

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

В університеті створено наукове середовище, яке загалом сприяє формуванню у аспірантів відповідних навичок наукового пошуку та презентації власних результатів дослідження. Виявлені у процесі акредитаційної експертизи недоречності ЕГ вважає не критичними та такими, що не знижують загальну якість підготовки науковця та можуть бути усунені у короткі терміни.

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

дані відсутні

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми	В
Критерій 2 . Структура та зміст освітньої програми	В
Критерій 3 . Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	В
Критерій 4 . Навчання і викладання за освітньою програмою	В
Критерій 5 . Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	В
Критерій 6. Людські ресурси	В
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	В
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	В
Критерій 9. Прозорість та публічність	В
Критерій 10. Навчання через дослідження	В

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **акредитація**.

Додатки до звіту:

Відсутні

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і доброчесно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Дороніна Тетяна Олексіївна

Члени експертної групи

Воровка Маргарита Іванівна

Тютюма Тетяна Сергіївна